

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA**

Evidenčné číslo: 101006/B/2023/36138067870255876

**Vplyv finančnej gramotnosti na averziu voči riziku pri
prijímaní finančných rozhodnutí v domácnostiach**

Bakalárska práca

2023

Oliver Ondruš

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA**

**Vplyv finančnej gramotnosti na averziu voči riziku pri
prijímaní finančných rozhodnutí v domácnostiach**

Bakalárska práca

Študijný program: Financie, bankovníctvo a poisťovníctvo

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra financií

Vedúci záverečnej práce : Mgr. Yuliya Petrenko, CSc.

Pod'akovanie

Rád by som touto cestou vyjadril svoju úprimnú vďaku mojej odbornej konzultantke Mgr. Yulii Petrenko, CSc. za jej cenné rady a pripomienky, za odborné vedenie a pomoc počas celého procesu vypracovania mojej bakalárskej práce. Taktiež sa chcem poďakovať svojej rodine, priateľom a známym, ktorí ochotne zodpovedali otázky v rámci výskumu a pomohli mi tak získať dôležité dáta pre časť výskumnej časti tejto práce.

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že bakalársku prácu som vypracoval samostatne a že som v nej uviedol všetku literatúru, ktorú som použil.

Dátum:

.....

podpis študenta

ABSTRAKT

ONDRUŠ, Oliver: Vplyv finančnej gramotnosti na averziu voči riziku pri prijímaní finančných rozhodnutí v domácnostiach – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra financií – Vedúca záverečnej práce: Mgr. Yuliya Petrenko, CSc. – Bratislava: NHF EU, 2023, počet strán: 59

Záverečná práca je vypracovaná na tému: Vplyv finančnej gramotnosti na averziu voči riziku pri prijímaní finančných rozhodnutí v domácnostiach. Cieľom bakalárskej práce bolo zistiť, či finančná gramotnosť vplýva na averziu voči riziku pri finančnom rozhodovaní sa domácnosti. Práca je rozdelená do troch hlavných kapitol. V prvej kapitole sa teoreticky vysvetľujú pojmy z oblasti finančného rozhodovania a finančných produktov, a taktiež sa poskytuje súhrnný prehľad minulých štúdií o determinantoch vplývajúcich na averziu voči riziku. V druhej kapitole sú stanovené hlavné a čiastkové ciele práce a vysvetlená metodika a metóda skúmania, ktoré boli využité pri písaní bakalárskej práce. V tretej kapitole sú výsledky práce, ktoré boli získané z dotazníkového prieskumu, ktorým sa merala finančná gramotnosť a averzia voči riziku respondentov. Výsledkom práce je, že finančná gramotnosť vplýva na averziu voči riziku, pričom respondent so zvýšenou finančnou gramotnosťou je ochotný investovať viac svojich finančných prostriedkov do rizikovejších aktív. Práca teda dokazuje významnú úlohu finančnej gramotnosti pri prijímaní finančných rozhodnutí v domácnostiach.

Kľúčové slová: Finančná gramotnosť, averzia voči riziku, finančné rozhodovanie domácnosti, finančné nástroje

ABSTRACT

ONDRUŠ, Oliver: The Influence of Financial Literacy on Risk Aversion in Financial Decision-Making in Households - University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Department of Finance - Thesis Supervisor: Mgr. Yuliya Petrenko, CSc. - Bratislava: FNE UE, 2023, number of pages: 59

The thesis is focused on the impact of financial literacy on risk aversion in financial decision-making in households. The aim of the bachelor thesis was to determine whether financial literacy affects risk aversion in financial decision-making in households. The work is divided into three main chapters. The first chapter provides a theoretical explanation of concepts related to financial decision-making and financial products, and also provides a summary overview of past studies on determinants influencing risk aversion. The second chapter sets out the main and partial objectives of the work and explains the methodology and research method used in writing the bachelor thesis. The third chapter presents the results of the work, which were obtained from a questionnaire survey measuring the financial literacy and risk aversion of respondents. The result of the work is that financial literacy affects risk aversion, with respondents with increased financial literacy being willing to invest more of their finances in riskier assets. The thesis thus demonstrates the significant role of financial literacy in making financial decisions in households.

Key words: Financial literacy, risk aversion, household financial decision-making, financial instruments.

Obsah

ÚVOD	10
1. Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	12
1.2. Finančné rozhodovanie domácnosti	12
1.3. Finančné nástroje	13
1.3.1. Sporenie.....	13
1.3.2. Investovanie	14
1.4. Vplyv finančnej gramotnosti na finančné rozhodovanie domácnosti	21
1.5. Ostatné determinanty ovplyvňujúce finančné rozhodovanie domácností	25
1.5.1. Pohlavie.....	25
1.5.2. Vek	26
1.5.3. Výška disponibilného príjmu	27
1.5.4. Vzdelanie.....	28
2. Cieľ práce a Metodika práce a metódy skúmania	30
2.1. Cieľ práce.....	30
2.2. Metódy skúmania.....	30
2.3. Spôsob výskumu	31
2.4. Metóda vyhodnotenia mieri finančnej gramotnosti.....	32
3. Výsledky práce a diskusia.....	33
3.2. Základné charakteristiky respondentov.....	33
3.3. Finančná gramotnosť.....	37
3.4. Averzia voči riziku a finančná gramotnosť.....	39
3.5. Finančná gramotnosť a výber investičných produktov	45
3.6. Výber investičných produktov u mužov vek a finančná gramotnosť.....	49
3.7. DISKUSIA	50
ZÁVER	53
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	55

Zoznam tabuliek

TABUĽKA 1 PERCENTUÁLNY PREHĽAD PODĽA POHLAVIA	33
TABUĽKA 2 PERCENTUÁLNY PREHĽAD PODĽA VEKU	33
TABUĽKA 3 PERCENTUÁLNY PREHĽAD PODĽA RODINNÉHO STAVU	34
TABUĽKA 4 PERCENTUÁLNY PREHĽAD PODĽA POČTU DETÍ DO 25 ROKU	34
TABUĽKA 5 POČETNÉ ROZDELENIE NA ZÁKLADE ČISTÉHO MESAČNÉHO PRÍJMU DOMÁCNOSTÍ A MIESTA TRVALÉHO BYDLISKA.....	35
TABUĽKA 6 PERCENTUÁLNE ROZDELENIE RESPONDENTOV NA ZÁKLADE NAJvyššieho DOSIAHNUTÉHO VZDELANIA A ODVETVIA ZAMESTNANIA	36
TABUĽKA 7 POROVNANIE HODNOTENIA VLASTNEJ FINANČNEJ GRAMOTNOSTI A POČET PRIEMERNÝCH ZÍSKANÝCH BODOV	38
TABUĽKA 8 Úspešnosť otázok testu o finančnej gramotnosti mužov a žien	39
TABUĽKA 9 FINANČNÉ PRODUKTY A ICH RIZIKOVOSŤ.....	46

Zoznam Grafov

GRAF 1. OTÁZKA Č. 1 AVERZIA K RIZIKU A FINANČNÁ GRAMOTNOSŤ	40
GRAF 2 OTÁZKA Č.2 AVERZIA K RIZIKU A FINANČNÁ GRAMOTNOSŤ	41
GRAF 3 OTÁZKA Č. 3 AVERZIA K RIZIKU A FINANČNÁ GRAMOTNOSŤ	41
GRAF 4 OTÁZKA Č. 4 AVERZIA K RIZIKU A FINANČNÁ GRAMOTNOSŤ	42
GRAF 5 OTÁZKA Č. 5 AVERZIA K RIZIKU A FINANČNÁ GRAMOTNOSŤ	43
GRAF 6 OTÁZKA Č. 6 AVERZIA K RIZIKU A FINANČNÁ GRAMOTNOSŤ	44
GRAF 7 OTÁZKA Č.7 AVERZIA K RIZIKU A FINANČNÁ GRAMOTNOSŤ	45
GRAF 8 FINANČNÉ PRODUKTY MUŽI A FINANČNÁ GRAMOTNOSŤ	47
GRAF 9 FINANČNÉ PRODUKTY ŽENY A FINANČNÁ GRAMOTNOSŤ	48
GRAF 10 FINANČNÁ GRAMOTNOSŤ, VEK A RIZIKOVOSŤ	49

Zoznam obrázkov

OBRÁZOK 1 INVESTORSKÝ TROJUHOĽNÍK	15
OBRÁZOK 2 FINANČNÉ NÁSTROJE Z HĽADISKA RIZIKOVOSTI	16

ÚVOD

Finančné rozhodovanie je súčasťou nášho každodenného života a zahrňuje množstvo rozhodnutí, ktoré majú vplyv na naše financie a budúcnosť. Jedným z hlavných faktorov ovplyvňujúcich finančné rozhodovanie je averzia voči riziku - schopnosť tolerovať alebo odmietnuť riziko v súvislosti s finančnými rozhodnutiami. V posledných rokoch sa zvýšila dôležitosť finančnej gramotnosti, ktorá zahŕňa základné znalosti a schopnosti, ktoré nám pomáhajú pri finančnom rozhodovaní. Finančná gramotnosť môže mať významný vplyv na averziu voči riziku a teda aj na finančné rozhodovanie domácnosti. Cieľom tejto práce je preskúmať vplyv finančnej gramotnosti na averziu voči riziku pri rozhodovaní domácnosti a zistiť, ako tieto faktory ovplyvňujú finančné rozhodovanie. Práca sa zameriava na posúdenie toho, či vyššia úroveň finančnej gramotnosti znamená nižšiu averziu voči riziku a či sú domácnosti s vyššou úrovňou finančnej gramotnosti sklonnejšie investovať svoje peniaze do rizikovejších finančných nástrojov.

V úvode prvej kapitoly sa budeme bližšie zaoberať finančným rozhodovaním a finančnými nástrojmi, ktoré sú k dispozícii pre domácnosti. Finančné rozhodovanie sa týka výberu optimálneho riešenia z množstva možností, pričom zohľadňuje osobné preferencie, ciele, očakávania a riziká. Rôzne finančné nástroje sa líšia v množstve rizika, ktoré majú, od najbezpečnejších ako sú napríklad bankové vklady až po najrizikovejšie ako sú napríklad akcie alebo kryptomeny. Ďalším dôležitým pojmom je finančná gramotnosť, ktorá predstavuje schopnosť efektívne riadiť finančné zdroje a rozhodovať sa vo financiách. V minulosti boli realizované rôzne štúdie, ktoré sa zameriavali na meranie finančnej gramotnosti a jej vplyvu na finančné rozhodovanie. Okrem finančnej gramotnosti môžu na rozhodovanie o financiách ovplyvniť aj ďalšie faktory. Patria sem vek, pohlavie, disponibilný príjem a vzdelanie. Napríklad starší ľudia majú tendenciu byť opatrnejší pri rozhodovaní o svojich financiách, zatiaľ čo mladší jedinci môžu byť sklonení ku rizikovým investíciám.

V druhej kapitole práce si uvedieme hlavný cieľ práce a čiastkové ciele práce. Popíšeme si metodiku práce a metódy skúmania, ktoré sme využili pri písaní bakalárskej práce a vypracovaní jej jednotlivých častí.

V záverečnej kapitole budeme bližšie analyzovať výsledky nášho dotazníkového prieskumu, ktorý sme uskutočnili s cieľom zistiť, ako finančná gramotnosť ovplyvňuje averziu voči riziku v oblasti finančného rozhodovania domácnosti. Najprv opíšeme

charakteristiku vzorky a použité metódy analýzy dát. Následne sa budeme venovať výsledkom, ktoré sme získali pri meraní finančnej gramotnosti a averzie voči riziku. Taktiež sa pozrieme na to, aký vplyv majú na finančné rozhodovanie domácnosti ďalšie faktory, ako sú vek a pohlavie. Na záver diskutujeme o význame získaných poznatkov pre praktické aplikácie a možnosti ďalšieho výskumu v tejto oblasti.

1. Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Aktuálne súčasný stav v oblasti finančnej gramotnosti a jej vplyvu na rozhodovanie domácnosti ako averziu voči riziku je predmetom veľkého záujmu doma aj v zahraničí. Stále viac sa totiž uvedomuje, že finančná gramotnosť je dôležitým faktorom ovplyvňujúcim finančné rozhodovanie a zvládnutie osobných financií. Viaceré štúdie preukázali, že nedostatočná finančná gramotnosť vedie k nižšiemu množstvu úspor, väčšej zadlženosti a nižšej kvalite finančných rozhodnutí. Averzia voči riziku je tiež významný faktor pri finančnom rozhodovaní, ktorý sa však môže líšiť medzi jednotlivými domácnosťami a môže byť ovplyvnený rôznymi faktormi. V zahraničí sa kladie stále väčší dôraz na výučbu finančnej gramotnosti u detí a mládeže, zatiaľ čo na Slovensku sa finančná gramotnosť začala uplatňovať v školách iba nedávno.

1.2. Finančné rozhodovanie domácnosti

Spravovanie financií v domácnosti je dôležitou súčasťou každodenného života a zahŕňa plánovanie a riadenie financií s cieľom dosiahnuť finančnú stabilitu a ciele domácnosti. Podľa prieskumov uskutočnených Woodom, Downerom, Lees a Tobermanom (2012), účastníci prieskumu vnímajú finančné rozhodovanie ako stresujúce, ťažké a nudné. Napriek tomu si väčšina účastníkov uvedomuje potrebu spravovania financií a vníma ho ako nutnú činnosť.¹

„Domácnosť podľa Občianskeho zákonníka 115 tvoria fyzické osoby, ktoré spolu trvale žijú a spoločne uhradzujú náklady na svoje potreby.“²

„Z ekonomického hľadiska podľa Lisého (2008) domácnosti sú spotrebitelia ako aj vlastníci výrobných faktorov ako sú práce, pôdy, kapitálu uspokojujú svoje potreby prostredníctvom trhu, kde vystupujú ako kupujúci. Svoje dôchodky z vlastníctva výrobných faktorov rozdeľujú na nákup spotrebných statkov a služieb, úspory a platbu daní.“³

1 WOOD-Andrew, DOWNER-Kate, LEES-Becky, TOBERMAN-Annalise. Household financial decision making: Qualitative research with couples. London, [2012], online. 54s.. ISBN 9781908523792 Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/193442/rrep805.pdf

2 Občianský zákonník. Dostupné na: <https://www.lewik.org/term/25783/domacnost-definicia-obciansky-zakonnik-115>

³ LISÝ, Ján. Ekonomía v novej ekonomike. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura edition, 2007. Ekonomía. ISBN 9788080781644.

Podľa slovníka rozhodovanie môžeme zadefinovať ako kognitívny proces vyberania si medzi dvomi a viac alternatívami od jednoduchých vecí ako je napr. objednanie jedla v reštaurácii až po komplexnejšie ako je napr. výber partnera pre život.⁴

Finančné rozhodovanie domácnosti je rozhodujúce pre akumuláciu bohatstva v domácnosti. Určuje koľko peňazí sa ušetrí, ako sa finančné prostriedky investujú, aké investične produkty sa využijú, aké riziko je pri nich, a teda aj aká návratnosť sa dá dosiahnuť.⁵

1.3. Finančné nástroje

Finančné nástroje predstavujú súbor rôznych produktov a služieb, ktoré umožňujú jednotlivcom a domácnostiam investovať svoje peniaze, chrániť ich pred stratou a zároveň zvyšovať ich finančné prostriedky. Okrem investovania poskytujú aj rôzne možnosti riešenia finančných potrieb, ako sú zabezpečenie dôchodku, investovanie pre predčasné splatenie hypotéky alebo financovanie vzdelávania detí. Preto je kľúčové, aby domácnosti mali primeranú úroveň finančnej gramotnosti, aby boli schopné porozumieť rizikám spojeným s finančnými produktmi a aby mohli urobiť informované rozhodnutia pri výbere týchto nástrojov na investovanie svojich finančných prostriedkov. To znamená, že by mali vedieť rozlišovať medzi rôznymi typmi finančných produktov a mať dostatočné znalosti o ich fungovaní, aby dokázali vybrať tie najvhodnejšie pre svoje konkrétne potreby a ciele. Tieto ciele môžeme teda dosiahnuť dvoma spôsobmi a to investovaním alebo sporením.

1.3.1. Sporenie

Sporenie môžeme definovať ako odloženie časti disponibilného príjmu s cieľom na spotrebu v budúcnosti. Na rozdiel od investovania sporenie sa určuje prostredníctvom produktov, ktoré poskytujú garanciu minimálnej vloženej sumy finančných prostriedkov a spadajú pod ochranu peňažných vkladov. Sporenie by mali využívať domácnosti, hlavne za účelom tvorby rezerv na neočakávané situácie (napr. strata príjmu, zaplavenie domu). a taktiež na dosahovanie dopredu určených cieľov (kúpu auta, dovolenku, prerábku bytu) a

4 Americká psychologická asociácia. Dostupné na: <https://dictionary.apa.org/decision-making>

5 XU-Yilan, YAO-RUI. Financial Decision-Making Responsibility and Household Wealth Accumulation Among Older Adults: A Comparative Advantage Perspective [elektronický zdroj]. New York, [2022], online. 21s., Dostupné na: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1346403.pdf>

nie na budovanie si bohatstva. K produktom vhodným na sporenie môžeme zaradiť terminované vklady, sporiace účty a stavebné sporenie.

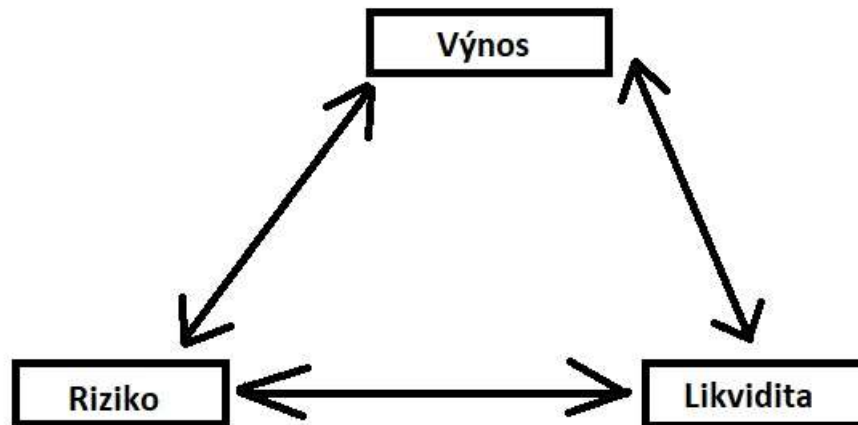
- *Terminované vklady* sú produkty banky, ktoré umožňujú zhodnotiť peniaze klienta počas pevne stanoveného obdobia. Úroková sadzba tzv. výnos je pevne daný počas celého obdobia. Riziko pri takomto type sporenia je minimálne až nulové, pretože terminované účty podliehajú fondu na ochranu vkladov.
- *Sporiaci účet* najčastejšie vzniká klientom banky ako podúčet k bežnému účtu. A preto je disponovanie s peniazmi na tomto účte ľahšie ako pri termínovaných vkladoch. Úrok na tomto type účtu býva spravidla vyšší ako na bežnom účte a preto je dobré peniaze napr. pre prípad nečakaných výdavkov sporiť tam.
- *Vkladná knižka* podobná typ sporenia ako vkladná knižka s rozdielom, že ak by ste chceli disponovať s vloženými peniazmi na vkladnej knižke, musíte preukázať vkladnú knižku.
- *Stavebné sporenie* je účelový typ sporenia. Jeho účelom je financovanie bytových potrieb a s bývaním súvisiacich potrieb. Vklady sú úročené zmluvne dojednaným úrokom a zároveň po splnení zmluvných podmienok štátnou prémieou. Štátna prémiea je príspevok od štátu, ktorý je pripísaný k vašim uspareným peniazom. Zo zákona nárok len na jednu štátnu prémieu a len s bankou, ktorá je stavebnou sporiteľňou.⁶

1.3.2. Investovanie

Investovanie je proces, ktorý slúži na zhodnotenie voľných finančných prostriedkov ekonomických subjektov. Môže ísť o nákup akcií, investovanie do fondov, kryptomien, nehnuteľností. Jeho úspešnosť závisí na znalostiach a schopnostiach investorov identifikovať investičné príležitosti s potenciálom rastu a zisku. Pri investovaní je dôležité pochopiť a riadiť sa rizikami spojenými s konkrétnymi investičnými nástrojmi a byť pripravený na možné straty. Investovanie by malo byť súčasťou celkového finančného plánovania a investor by mal mať jasný investičný profil a ciele, podľa ktorých sa bude riadiť. Základné kritéria pri rozhodovaní o investovaní, ktoré by mal brať každý investor do úvahy sú :⁷

⁶ Národná Banka Slovenska. Sporenie. Dostupné na: <https://nbs.sk/dohlad-nad-financnym-trhom/ofs/financne-produkty/sporenie-a-investovanie/sporenie/>

⁷ KOVALČIKOVÁ, Zdenka-SMOROŇ, Ladislav-STREŇK, Radovan. Základy finančnej gramotnosti [elektronický zdroj]. Bratislava, [2011], online. 69 s. [cit. 2023-03-06]. Dostupné na: <http://cloud->

Obrázok 1 Investorský trojuholník

Zdroj: vlastné spracovanie

- Výnos, resp. miera výnosu je súhrn všetkých budúcich príjmov, ktoré investor z danej investície získa.
- Bezpečnosť, resp. miera rizika stupeň neistoty spojený s budúcim očakávaným výnosom.
- Likvidita schopnosť, resp. rýchlosť premeny príslušného aktíva v prípade potreby na peňažnú formu (bez straty kapitálu)

Na reálnom finančnom trhu nie je možné dosiahnuť všetky 3 vrcholy súčasne, t.j. nie je možné uskutočniť investíciu s vysokým výnosom, nízkym rizikom a vysokou likviditou.

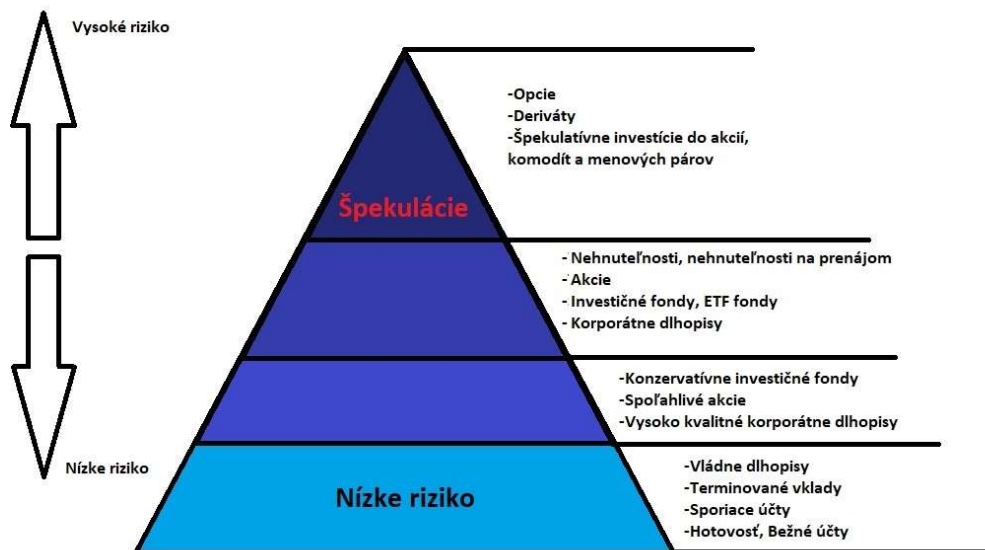
Preto by si mal každý investor pri investovaní položiť 2 otázky predtým ako si vyberie investičný produkt:

- Na akú dobu chceme investovať? V praxi to znamená stanovenie investičného horizontu, ktorý je odvodený z cieľa investície. Je dôležité zvážiť, na koľko dlho chceme investovať, pretože to ovplyvní výber investičných nástrojov a stratégií. Napríklad, ak máme potrebu využiť investované prostriedky o rok, nebudeme zvažovať investovanie do akcií, pretože trh s akciami je veľmi volatilný a v priebehu roka môžu hodnoty klesnúť aj o výrazné percentá.⁸

⁸KOVALČÍKOVÁ, ZDENKA; SMOROŇ, LADISLAV; STRENK, RADOVAN. Základy finančnej gramotnosti. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2011. Dostupné na : a.edupage.org/cloud/z_klady_finannej_gramotnosti.pdf?z%3AsgYcC17LROKXB19Vafly0FXwQxcWaN9UBIYUSK43BkNEiPYv%2BJoQI%2F7otk4T8K%2Fs

- A aké investičné riziko sme ochotný podstúpiť? Odpoveď na túto otázku môžeme zistiť, na základe tzv. rizikového dotazníka investora. Kde výsledok bude jeden z troch profilov investora a to:⁹
 - Riziko averzný nechce podstúpiť riziko
 - Riziko neutrálny je ochotný podstúpiť určitú mieru rizika
 - Riziko preferujúci je ochotný podstúpiť vysokú mieru rizika pre vyššie výnosy

Pre zodpovedanie otázok týkajúcich sa investičného plánu, potrebujeme mať prehľad o rôznych investičných nástrojoch a ich rizikách. Rôzne investičné produkty majú odlišné riziká a potenciálne výnosy, ktoré je potrebné zohľadniť pri výbere a zahrnutí do správneho investičného portfólia. Investičné portfólio by malo byť diverzifikované, aby minimalizovalo riziko a mohlo dosiahnuť vyššie výnosy. Riziková pyramída predstavuje model pre rozdelenie investičného portfólia do troch častí na základe rôznych investičných rizík a očakávaných výnosov.

Obrázok 2 Finančné nástroje z hľadiska rizikovosti

zdroj: Vlastné spracovanie inšpirované <http://financilliteracyplatform.eu/lekce-zaklady-investovani/>

⁹VODOVÁ-KLEPKOVÁ, Pavla. FINANCE DOMÁCNOSTI [elektronický zdroj]. Karvina, [2014], online. 39 s. Dostupné na: http://virtuniv.slu.cz/pdf/virtuniv/2014-finance_domacnosti-vodova.pdf

- Základ pyramídy, tvoriaci najväčšiu časť portfólia, je zložený z investícií s nízkym rizikom a predvídateľnými výnosmi, ktoré majú slúžiť ako rezervotvorná investícia.
- Stredná časť pyramídy pozostáva z investícií s miernym rizikom, ktoré poskytujú stabilný výnos a umožňujú rast kapitálu. Dôležité je nájsť rovnováhu medzi rizikom a výnosom pre dosiahnutie optimálnych výsledkov.
- Vrchol pyramídy zahŕňa vysokorizikové investície, ktoré by mali byť považované za špekulatívne a tvoriť len malú časť portfólia. Výber investícií v tejto oblasti by mal byť opatrný a zvažovaný iba pre tých, ktorí majú dostatočnú finančnú stabilitu na to, aby si mohli dovoliť stratiť tieto peniaze bez vážnych dôsledkov. Okrem toho by tieto investície mali byť relatívne likvidné, aby sa v prípade potreby dali rýchlo predať.¹⁰

Aby ste však mohli správne alokovať svoje finančné prostriedky a minimalizovať riziko, musíte byť informovaní o rôznych typoch finančných nástrojov a ich rizikách. Každý typ finančného nástroja prináša svoje vlastné riziká a potenciálne výnosy, ktoré musia byť zohľadnené pri výbere a umiestňovaní do správnej vrstvy risk pyramídy. Medzi finančné nástroje preto môžeme zaradiť:

1. Akcia predstavuje majetkový cenný papier, s ktorým sú spojené vlastnícke práva akcionára podieľať sa na riadení podniku, na jeho zisku a likvidačnom zostatku. Vydávajú sa pri vzniku akciovej spoločnosti, ale aj následne pri zvyšovaní základného imania už existujúcej spoločnosti. Investovanie do akcii je možné formou akciových búrz a to prostredníctvom sprostredkovateľov tzv. Brokerov.

Akcie na základe rizikovosti môžeme rozdeliť:¹¹

- *Spoločlivé akcie* sú akcie špičkovej kvality. Predstavujú podiely na základných imaniach silných spoločností s dlhou históriou rastu ziskov a vyplácania dividend. Tieto akcie prinášajú nízke dividendy, pretože investori sú za takéto akcie predstavujúce malé riziko ochotní zaplatiť viac.
- *Rastové akcie* predstavujú podiely v spoločnostiach, ktoré mali doteraz nadmerný rast zisku a aj naďalej sa v ich prípade takýto rast očakáva.

¹⁰ CERES AIG. Determining Risk And The Risk Pyramid. Dostupné na : <https://www.ceresaign.com/wp-content/uploads/2018/07/Determining-Risk-And-Your-Risk-Pyramid.pdf>

¹¹ FRAJTOVÁ-MICHALÍKOVÁ, Katarína a Juraj CÚG. Finančné trhy. Bratislava: Dolis, 2015, s.34-35 p. [x]. ISBN 9788081810084

Investorom však prinášajú nízke dividendy, pretože príjmy reinvestujú v prospech budúceho rastu. Predstavujú pomerne veľké riziko

- *Cyklické akcie* sú akcie spoločností, ktoré výrazne reagujú na konjunktúrne výkyvy. Príjmy z týchto akcií podliehajú taktiež výrazným výkyvom, z čoho vyplýva, že ide o rizikovejšie akcie.
- *Defenzívne akcie* nereagujú na konjunktúrny cyklus, ich kurzy majú menšiu tendenciu kolísať ako kurzy iných akcií, a preto sú aj menej rizikové s menším výnosom.
- *Špekulačné akcie* sú akcie s vysokým rizikom, ktoré môžu priniesť investorovi vysoký výnos avšak s veľmi malou pravdepodobnosťou. Pri takýchto akciách je veľká pravdepodobnosť, že o svoju investíciu príde.

2. Dlhopis je cenný papier s dobou splatnosti dlhšou ako jeden rok. Na základe neho má majiteľ právo požadovať splatenie istiny vo vopred dohodnutom čase, rovnako ako vyplácanie výnosu tzv. kupónu. Ide o cenný papier, ktorého úlohou je získavanie finančných prostriedkov pre emitenta dlhopisu. Emitentom môže byť podnik, banka alebo štát. Dlhopis sa obchoduje na primárnom trhu, a následne ak kupujúci nemá už záujem dlhopis držať je ho možné predat' na sekundárnom trhu. Riziko spojené s obligáciou spočíva v neplatení úrokov a neplatení záväzkov (kreditné riziko, riziko zlyhania). Pri dlhopisoch sa teda investor riadi na základe ratingu, od spoločností zaoberajúcich sa ohodnocovaním dlhopisov. Na základe zabezpečenia dlhopisu, čo má vplyv na rizikovosť dlhopisu môžeme dlhopisy rozdeliť na:¹²

- *Dlhopisy s pevným zaistením*, ktoré sú zaistené konkrétnym majetkom spoločnosti. S týmto majetkom nie je dovolené v priebehu trvania dlžobného vzťahu disponovať. V prípade nesplatenia dlhopisu je predmetný majetok predaný a z výnosu sú uspokojené nároky veriteľov
- *Dlhopisy s pohyblivým zaistením* sú zaistené všeobecne celým majetkom spoločnosti. S týmto majetkom môže spoločnosť voľne nakladať až do konca času, kedy by došlo k možnému nesplateniu dlhopisu. Zaťaženie sa vzťahuje na majetok, ktorý už nebol predtým zaťažený.
- *Nezabezpečené dlhopisy* sú dlhopisy, ktoré nie sú kryté žiadnym majetkom ale iba povest'ou emitujúcej spoločnosti. Ide o najrizikovejšie dlhopisy,

¹² HORNIÁKOVÁ, Ľubica. Finančný trh. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského právnická fakulta, 2009. 156 s. ISBN 97880-7160-278-1.

pretože v prípade likvidácie spoločnosti sa ich vyplatenie uskutoční až po vyplatení záväzkov voči majiteľom zabezpečených dlhopisov.

- *Dlhopisy so zárukou* - môže ísť o záruku tretej strany banky alebo inej spoločnosti, o záruku materskej spoločnosti alebo o záruku prostredníctvom iných finančných nástrojov, akými sú napr. Akcie, zmenky a pod.
3. Kolektívne investovanie môžeme zaradiť niekde medzi vyššie spomínané sporenie a investovanie do cenných papierov. Kolektívne investovanie vychádza z myšlienky spoločného zhromažďovania objemu finančných prostriedkov do podielového alebo investičného fondu. Jeho cieľom je maximálne zhodnotiť naakumulované finančné prostriedky prostredníctvom investovania do majetku na základe rozloženia a obmedzenia rizika zákonne ustanoveným spôsobom.
4. Podielové fondy sú jednoduchšou formou investovania na finančných trhoch. Podielový fond sa skladá z majetku napr. cenné papiere, peňažné prostriedky a iné majetkové hodnoty, ktorý je v spoločnom vlastníctve investorov. Podielové fondy nemajú právnu subjektivitu a spravujú ich správcovské spoločnosti. Investovanie do podielových fondov spája v sebe požiadavku bezpečnej investície a zároveň tomu primeraného výnosu. Podielové fondy môžeme rozdeliť na :¹³
- *Fondy peňažného trhu* investujú do krátkodobých aktív, ako sú krátkodobé terminované alebo dlhopisy so splatnosťou do 1 roka a štátne pokladničné poukážky. Tieto fondy pracujú pri minimálnom riziku, čomu neskôr zodpovedajú aj nižšie očakávané výnosy.
 - *Dlhopisové fondy* – investujú hlavne do pevne úročených cenných papierov. Ide o konzervatívny druh investovania.
 - *Akciové fondy* predstavujú investíciu s vyšším rizikom. Akcie môžu byť vybrané na základe sektora (technologický, potravinársky), na regióny sveta (Latinská Amerika, rozvíjajúce sa trhy). Akciové fondy patria medzi najrizikovejšie spomedzi fondov, ale sú aj najvýnosnejšie.
 - *Zmiešané fondy* - peniaze podielnikov investujú na rôznych trhoch do rôznych aktív. Manažéri skladajú portfólio podľa situácie na trhu pri vopred neznámom pomere. Ide o zlatú strednú cestu medzi rizikovým akciovým fondom a konzervatívnym dlhopisovým fondom. Investorovi ponúkajú stredné výnosy pri strednom riziku.

¹³ SIVÁK, Rudolf. *Financie*. Druhé prepracované vydanie. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 436 strán. ISBN 9788075985330 schémy, tabuľky

- *Fondy fondov* predstavujú moderné investičné riešenie. Portfólio je tvorené podielmi iných podielových fondov. Pri tomto type ide o maximálnu bezpečnosť plynúcu z diverzifikácie portfólia, pretože minimálne 2/3 aktív sa trvalo investujú do ďalších fondov
5. Doplnkové dôchodkové sporenie predstavuje dobrovoľnú formu investovania, ktorej účelom je vytvorenie dodatočného zdroja príjmu k dôchodku. Pri tomto druhu investovania zamestnávateľ prispieva zamestnancovi určitú sumu alebo percentuálnu hodnotu z výšky hrubej mzdy zamestnanca. Zamestnávateľ musí mať však s niektorou doplnkovou dôchodkovou spoločnosťou uzavretú zmluvu. Každá dôchodková správcovská spoločnosť je povinná vytvoriť a spravovať:¹⁴
- *Výplatný doplnkový dôchodkový fond* je fond s najnižším rizikom, celý majetok v tomto fonde možno použiť len na investovanie do dlhopisov a do peňažných investícií a musí byť zabezpečený voči menovému riziku. Vhodný najmä pre ľudí, ktorí majú 10 a menej rokov do dovŕšenia dôchodkového veku.
 - *Príspevkový doplnkový fond* je fond, ktorého majetok môžu tvoriť akciové, dlhopisové, peňažné a iné investície. Ich pomer je určený na základe investičnej stratégie buď rastovej, vyváženej, konzervatívnej alebo indexovej.
6. Investičné životné poistenie zaraďujeme medzi rezervotvorné sporenie, čiže klient na konci zmluvného vzťahu dostáva vyplatenú rezervu, ktorú si našetril. Investičné životné poistenie môžeme zjednodušene vnímať ako kombináciu životného poistenia a dlhodobého investovania do podielových fondov. Investičné poistenie nemusí v základe obsahovať poistenie úmrtia, to znamená, že je flexibilné, čo sa poistného krytia týka. Po odpočítaní nákladov na zaplatené poistné sa čiastka investuje, podľa výberu klienta, z možnosťou výberu viacerých fondov. Klient ich môže v priebehu času aj meniť. Výnos nie je garantovaný a závisí od klientovej zvolenej investičnej stratégie. Avšak treba brať do úvahy poplatky spojené s týmto typom investovania, ktoré sú väčšie ako pri investovaní a poistení samostatne.¹⁵

¹⁴ HERCEGOVÁ, Katarína. K OTÁZKE DÔCHODKOVÉHO SPORENIA V PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY [elektronický zdroj]. Dostupné na: http://www.slpk.sk/eldo/2007/020_07/sekcia_e/Hercegova.pdf

¹⁵ REITEROVÁ, Monika. Poistenie [elektronický zdroj]. Bratislava 2021. 12s. Dostupné na: https://raabeakademia.sk/wp-content/uploads/2022/08/FG_ucebne_texty_poistenie-2.pdf

7. Alternatívne investovanie môžeme charakterizovať ako investovanie do reálnych aktív ako sú napríklad nehnuteľnosti, ktoré neslúžia priamo na vykonávanie podnikateľskej činnosti, ďalej drahé kovy hlavne zlato, umelecké zbierky, starožitnosti a podobne. Tieto investície predstavujú možnosť vlastniť iný typ majetku a investorovi tak umožňujú väčšiu diverzifikáciu rizika, a možnosť vytvoriť si tzv. rozšírené portfólio.¹⁶

1.4. Vplyv finančnej gramotnosti na finančné rozhodovanie domácnosti

Správna finančná gramotnosť je kľúčovým prvkom pre zvládanie finančného života a rozhodovanie v domácnostiach. S narastajúcou zložitou finančných produktov a služieb je stále ťažšie udržať krok s neustále sa meniacimi trhovými podmienkami a rizikami. Preto je dôležité mať dostatočné vedomosti o rôznych finančných nástrojoch a ich rizikách, aby sme mohli správne investovať a plánovať na dôchodok. Táto schopnosť je zvlášť dôležitá v domácnostiach, kde finančné rozhodnutia ovplyvňujú nielen jednotlivca, ale aj celú rodinu a jej budúcnosť.

UNESCO definuje gramotnosť ako schopnosť identifikovať, pochopiť, interpretovať, vytvárať, komunikovať a počítať pomocou tlačených a napísaných materiálov v rôznych kontextoch. Gramotnosť zahŕňa neustále učenie sa, rozvoj vedomostí a potenciálu na plné zapojenie sa do života v komunite a širšej spoločnosti. Okrem toho zahŕňa aj schopnosť robiť jednoduché aritmetické kalkulácie.¹⁷

V testoch PISA 2012 sa pod pojmom "finančná gramotnosť" rozumie schopnosť poznať a pochopiť finančné pojmy a riziká, ako aj motivácia a sebadôvera pri aplikovaní získaných vedomostí v rôznych finančných situáciách. Cieľom finančnej gramotnosti je umožniť jednotlivcom a spoločnostiam efektívne rozhodovanie v meniacich sa finančných podmienkach a zlepšiť ich finančnú situáciu, aby mohli aktívne sa podieľať na ekonomickom živote.

Lusardi, Mitchell and Curto (2010) definovali finančnú gramotnosť ako znalosť základných finančných pojmov, vrátane zloženého úročenia, rozdielov v nominálnych a reálnych hodnotách, diverzifikácia rizík a hodnota peňazí v čase.

Rovnako štúdia Schagena (2007), ktorý definuje finančnú gramotnosť ako schopnosť robiť informované a efektívne rozhodnutia týkajúce sa používania a riadenia peňazí v čase.¹⁸

¹⁶ BIKÁR, Miloš, Miroslav KMEŤKO. Finančné investície. Bratislava: Ekonóm, 2015. s.268 ISBN 978-80-225-4031-5.

¹⁷ UNESCO inštitúcia pre štatistiku. Gramotnosť. Dostupné na: <https://uis.unesco.org/node/3079547>

¹⁸ Schagen, Sandie. 2007. The Evaluation of NatWest Face 2 Face with Finance. London: NFER.

Nguyen a Rozsa (2019) ďalej rozdeľujú definíciu finančnej gramotnosti na základnú gramotnosť, ktorá zahŕňa pochopenie základných finančných koncepcií, ako sú zložené úroky, inflácia, časová hodnota peňazí, peňažné ilúzie a pokročilú finančnú gramotnosť, ktorá si vyžaduje pochopenie finančných otázok, ako sú rizikové aktíva, dlhodobé výnosy, volatilita, diverzifikácia, alokácia aktív, výkonnosť, hodnotenie rizika a hodnotenie výnosov.¹⁹

Finančná gramotnosť pomáha domácnostiam rozhodovať o investíciách a úsporách a znižuje riziko spojené s používaním finančných produktov a služieb. Domácnosti s vyššou úrovňou finančnej gramotnosti zvyčajne potrebujú širší rozsah finančných produktov a služieb, čo prispieva k stabilite finančného trhu a podporuje rast a rozvoj ekonomiky (Ellis a kol., 2010).²⁰

Niektoré výskumné práce, napríklad Christelis et al. (2010), zdôrazňujú dôležitosť finančnej gramotnosti pri predchádzaní zlým finančným rozhodnutiam domácností. Podľa autorov vyšší stupeň finančnej gramotnosti zvyšuje úroveň životného štandardu domácností. Okrem toho, nízka úroveň finančnej gramotnosti vedie k negatívnemu správaniu v oblasti úverov, čo spôsobuje vyššie zadlženie a problémy s akumuláciou dlhov, vysoké náklady na pôžičky a úvery a výber neoptimálnych hypoték a ďalších finančných produktov (Lusardi a Tufano 2008).²¹

Rôzne štúdie (Al-Tamimi a Bin Kalli 2009; Brown a Graf 2013) potvrdzujú, že existuje vzťah medzi finančnou gramotnosťou a rozhodovaním o investíciách na rôznych trhoch - od finančných trhov až po fyzické trhy. Tento vzťah nakoniec vedie k zlepšeniu životnej úrovne domácností a prispieva k ekonomickému rastu v rozvíjajúcich sa krajinách, ako uvádza Ellis a kolektív (2010).²²

Claessens et al. (2009) uvádzajú, že domácnosti s finančnou gramotnosťou majú väčšiu schopnosť získať prístup k finančným službám v porovnaní s tými, ktoré sú menej gramotné v oblasti financií. Tento prístup k finančným službám môže pomôcť zlepšiť ekonomickú situáciu týchto domácností prostredníctvom investícií do vzdelávania a

¹⁹ Nguyen, Thi Anh Nhu, and Zoltan Rozsa. 2019. Financial Literacy and Financial Advice Seeking for Retirement Investment Choice. *Journal of Competitiveness* 11: 70–83. Dostupné na: <https://www.cjournal.cz/index.php?hid=clanek&bid=archiv&cid=316&cp=>

²⁰ Ellis, Karen, Alberto Lemma, and Juan-Pablo Rud. 2010. Investigating the Impact of Access to Financial Services on Household Investment. London: Overseas Development Institute. Dostupné na: <https://cdn.odi.org/media/documents/6099.pdf>

²¹ LUSARDI, A., & TUFANO, P. (2015). Debt literacy, financial experiences, and overindebtedness. *Journal of Pension Economics & Finance*, 14(4), 332-368. Dostupné na ://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-pension-economics-and-finance/article/abs/debt-literacy-financial-experiences-and-overindebtedness/6140546AF9CA1BAC33FAE47F35C5C178

²² Al-Tamimi, Hussein A. Hassan, and Al Anood Bin Kalli. 2009. Financial literacy and investment decisions of UAE investors. *The Journal of Risk Finance* 10: 500–516. Dostupné na : <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/15265940911001402/full/html>

zdravia (ktoré prispievajú k rozvoju ľudského kapitálu), rozbehnutia podnikateľských aktivít a rozšírenia existujúcich investícií.²³

Podľa Lusardiho a Tufana (2008) možno tvrdiť, že finančne gramotní spotrebitelia robia lepšie finančné rozhodnutia, majú viac možností investovať na burzách, diverzifikovať riziko, získať lacnejšie úvery a hypotéky, vyhnúť sa zadlženiu, efektívne spravovať svoje investície, plánovať dôchodok a akumulovať viac úspor na dôchodok.²⁴

Podľa federálneho rezervného bulletinu finančná gramotnosť ma pozitívny vplyv na šetrenie domácností v Rumunsku. Domácnosti, ktoré boli finančne gramotné, hlavne v oblasti inflácie, viac šetrili a mali viac ako jeden úročiteľný produkt šetrenia.²⁵

Výsledky štúdie Nguyen & Nguyen (2020) dokazujú, že vyššia finančná gramotnosť zvyšuje účasť domácností na finančnom trhu.

Dinkova, Kalwij a Alessie (2016) vo svojom výskume potvrdili pozitívny vzťah medzi finančnou gramotnosťou a pravdepodobnosťou investovať do akcií, dlhopisov alebo fondov.

Bucher-Koenen a Ziegelmeyer (2014) ukázali, že Nemci s nízkou úrovňou finančnej gramotnosti menej pravdepodobne investovali na burze a počas finančných kríz reagovali predajom aktív, ktoré stratili na hodnote.²⁶

Deuflhard a kol. (2014) zistili, že finančne gramotnejší investori dosahujú v priemere vyššie výnosy z úspor a že gramotnejšie domácnosti sú schopné lepšie identifikovať bankové účty, ktoré prinášajú vyššiu mieru návratnosti v rámci bánk. Inými slovami, miera návratnosti investícií je rastúcou funkciou finančnej gramotnosti.

Dalšia štúdia od Li, Li a Wei (2020) ukázala, že finančná gramotnosť má významný vplyv na výber portfólia a výnosy čínskych domácností. Zistili, že tí s nielen základnou, ale aj pokročilou finančnou gramotnosťou boli náchylnejší investovať do rizikových aktív a že vyššia úroveň finančnej gramotnosti viedla k preferencii porovnávania finančných nástrojov pri rozhodovaní o investíciách. Štúdia tiež ukázala, že mladšie a lepšie vzdelané

23 Lotto, J. Towards Improving Households' Investment Choices in Tanzania: Does Financial Literacy Really Matter? *Int. J. Financial Stud.* 2020, 8, 29. Dostupné na : <https://doi.org/10.3390/ijfs8020029>

24 LUSARDI, A., & TUFANO, P. (2015). Debt literacy, financial experiences, and overindebtedness. *Journal of Pension Economics & Finance*, 14(4), 332-368. Dostupné na: [10.1017/S1474747215000232](https://doi.org/10.1017/S1474747215000232)

25 Beckmann, Elisabeth (2013) "Financial Literacy and Household Savings in Romania," *Numeracy: Vol. 6: Iss. 2, Article 9*. Dostupné na: <http://scholarcommons.usf.edu/numeracy/vol6/iss2/art9>

26 BUCHER-KOENEN, Tabea; ZIEGELMEYER, Michael. Once burned, twice shy? Financial literacy and wealth losses during the financial crisis. *Review of Finance*, 2014, 18.6: 2215-2246. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0927538X20306934>

rodiny s vyššou úrovňou finančnej gramotnosti dosahujú lepšie výnosy z investícií, zatiaľ čo staršie a menej vzdelané rodiny dosahujú menšie výnosy na svojich investíciách.²⁷

Aren a Zengin (2016) skúmali súvis medzi finančnou gramotnosťou a individuálnou toleranciou k riziku, ktorá sa prejavuje prostredníctvom investičných preferencií. Zistili, že jednotlivci s nízkou úrovňou finančného vzdelania sú viac naklonení k obozretnosti a preferujú investovať do vkladov a cudzej meny. Osoby s priemernou úrovňou finančných znalostí majú väčší záujem o diverzifikované portfóliá. Osoby s vysokou úrovňou finančnej gramotnosti majú zvýšenú toleranciu k riziku a majú tendenciu vlastniť hlavne rizikové aktíva, ako sú akcie.²⁸ Ich zistenia boli potvrdené aj Bayarom a spol. (2020), ktorí zistili, že finančná gramotnosť a vzdelanie majú pozitívny vplyv na toleranciu k riziku.²⁹

Hermansson a Jonsson (2021) uvádzajú, že existuje pozitívna korelácia medzi finančnou gramotnosťou a toleranciou k riziku: bohatší a lepšie vzdelaní jednotlivci, ako aj tí, ktorí pracujú na plný úväzok, sú menej rizikovo averzní. Avšak zistili, že finančná gramotnosť má len malý vplyv na toleranciu k riziku u jednotlivcov, ktorí už majú zvýšenú chuť k riziku.³⁰

Naopak Huzdik, Béres a Németh (2014) dospeli k záveru, že mladí študenti z Budapeštkej univerzity aplikovaných vied a Szegedskej univerzity zahrnutí do ich vzorky majú zvýšenú averziu k riziku, bez ohľadu na ich úroveň ekonomickej a finančnej gramotnosti.³¹

Prostredníctvom ankety, ktorá bola rozdaná 200 Američanom, Cavezzali, Gardenal, and Rigoni (2012) zistili, že finančná gramotnosť hrá významnú rolu pri rozhodovaní o prijímaní rizika a pozitívne ovplyvňuje, ako veľa rizika sú jednotlivci ochotní prijať. Tí ktorí sú gramotní v oblasti diverzifikácie, si vyberajú menej rizikové portfólio; ostatní len zvyšujú svoje rizikové vystavenie bez toho, aby ho riadili.³²

²⁷ Li, J., Li, Q. and Wei, X., 2020. Financial literacy, household portfolio choice and investment return. *Pacific-Basin Finance Journal*, 62, ISSN 0927-538X, Dostupné na : <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0927538X20301128>

²⁸ Aren S. and Zengin A.N., 2016. Influence of financial literacy and risk perception on choice of investment. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 235, pp. 656-663. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042816315816>

²⁹ Bayar, Y., Sezgin, H. F., Öztürk, O.F. and Sasmaz, M.U., 2020. Financial Literacy and Financial Risk Tolerance of Individual Investors: Multinomial Logistic Regression Approach. *SAGE Open Journals*,10(3) pp.1-11. Dostupné na: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2158244020945717>

³⁰ Hermansson, C. and Jonsson, S., 2021. The impact of financial literacy and financial interest on risk tolerance. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*. 29. ISSN 2214-6350 Dostupné na : <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214635020303798>.

³¹ Huzdik, K., Béres, D. and Németh, E., 2014. An Empirical Study of Financial Literacy versus Risk Tolerance Among Higher Education Students. *Public Finance Quarterly, State Audit Office of Hungary*, 59(4), pp. 444-456. Dostupné na: http://real.mtak.hu/39201/1/a_huzdik_beres_nemeth_2014_4.pdf

³² Cavezzali, Elisa and Gardenal, Gloria and Rigoni, Ugo, Risk Taking, Diversification Behavior and Financial Literacy of Individual Investors (2012). Università Ca' Foscari Department of Management Venezia Working Paper No. 17/2012, Dostupná na: <https://ssrn.com/abstract=2162783>

Štúdia Korkmaz, Yin, Yue, Zhou (2021) zistila, že domácnosti s vysokou úrovňou finančnej gramotnosti a sklону k riziku budú pravdepodobnejšie realizovať investície s väčším rizikom, ktoré zodpovedajú ich preferenciám k riziku. Na druhej strane, domácnosti s vysokou úrovňou finančnej gramotnosti a sklony k vyhýbaniu sa riziku budú pravdepodobnejšie realizovať investície s väčším rizikom, ktoré sú v rozpore s ich preferenciami k riziku.³³

V malajzijských domácnostiach sa podľa štúdie Mahdzan, Mohd-Anya a Chana ukázalo, že osoby s vyššou finančnou gramotnosťou a nižšou averziou k riziku majú tendenciu držať rizikové aktíva v ich portfóliách určených pre dôchodok.³⁴

1.5. Ostatné determinanty ovplyvňujúce finančné rozhodovanie domácností

Determinanty ovplyvňujúce finančné rozhodovanie domácností zahŕňajú rôzne aspekty. Patrí sem úroveň finančnej gramotnosti, teda znalosti a schopnosti súvisiace s financiami a riadením finančných prostriedkov. Okrem toho, demografické faktory, ako napríklad pohlavie, vek a vzdelanie, môžu ovplyvňovať rozhodovanie v oblasti financií. Ekonomické faktory, vrátane výšky príjmu, množstva zadlženia, finančnej stability a dostupnosti finančných nástrojov, tiež hrajú dôležitú úlohu pri formovaní finančných rozhodnutí domácností.

Medzi ostatné determinanty ovplyvňujúce finančné rozhodovanie domácností môžeme teda zaradiť:

1.5.1. Pohlavie

Pohlavie môže mať významný vplyv na finančné rozhodovanie jednotlivcov a domácností. Štúdie ukazujú, že muži a ženy majú často odlišné preferencie, postoje a správanie pri investovaní a hospodárení s peniazmi. Okrem toho, ženy sa v mnohých prípadoch stretávajú so špecifickými finančnými výzvami a obmedzeniami, ako sú nižšie

³³ Aslihan Gizem Korkmaz, Zhichao Yin, Pengpeng Yue, Haigang Zhou, Does financial literacy alleviate risk attitude and risk behavior inconsistency?, International Review of Economics & Finance, Volume 74, 2021, Pages 293-310, ISSN 1059-0560, Dostupné na : <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1059056021000423>

³⁴ Mahdzan, N. S., Mohd-Any, A. A., & Chan, M.-K. (2017). The influence of financial literacy, risk aversion and expectations on retirement planning and portfolio allocation in Malaysia. Gadjah Mada International Journal of Business, 19(3), 267–288. Dostupné na : <https://search.informit.org/doi/10.3316/informit.317740816901547>

priemerné mzdy a dôchodky, väčšia pravdepodobnosť starostlivosti o rodinu a ťažšie prístupy k finančným službám a nástrojom.

Podľa štúdií Powell a Ansica (1997) majú ženy vo všeobecnosti nižšiu toleranciu rizika než muži a preto sú menej naklonené k riskovaniu.³⁵

Ďalšia štúdia Steinrocka (1991) ukázala, že ženy majú vyššiu úzkosť a preferenciu k bezpečnosti pri finančných rozhodnutiach a častejšie vyhľadávajú pomoc finančných poradcov ako muži.³⁶

Dwyer a jeho kolegovia (2002) uvádzajú, že rozdiely v finančnej gramotnosti môžu čiastočne vysvetliť odlišnú toleranciu rizika u mužov a žien.³⁷

Zistenia štúdie Jacobsena a jeho kolegov (2014) naznačujú, že ženy sú v porovnaní s mužmi pesimistickejšie pokiaľ ide o výkonnosť akciového trhu, čo môže spolu s ďalšími faktormi vysvetľovať pozorované rozdiely v držbe akcií medzi pohlaviami.³⁸

Zároveň štúdia Gaur, Julee a Sukijha Sunita ukazuje, že muži majú viac informácií o rôznych investičných možnostiach ako ženy a že ženy majú tendenciu prejavovať menšiu dôveru vo svoje finančné rozhodnutia v porovnaní s mužmi.³⁹

Lusardi a Mitchell (2008) vo svojom prieskume zdravia a dôchodkov z roku 2004 zistili, že ženy v USA vykazujú nízku úroveň finančnej gramotnosti a väčšina z nich nemá žiadne finančné plány na dôchodok.

1.5.2. Vek

Vek je jedným z faktorov, ktoré ovplyvňujú finančné rozhodovanie jednotlivcov a domácností. S narastajúcim vekom sa menia životné situácie a priority, čo môže mať vplyv na finančné rozhodnutia. Napríklad mladí ľudia sa môžu sústrediť na budovanie kariéry a zvyšovanie príjmu, zatiaľ čo starší ľudia sa môžu viac sústrediť na zabezpečenie dôchodku a ochranu svojho bohatstva.

³⁵ Melanie Powell, David Ansic, Gender differences in risk behaviour in financial decision-making: An experimental analysis, *Journal of Economic Psychology*, Volume 18, Issue 6, 1997, Pages 605-628, ISSN 0167-4870, Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167487097000263>

³⁶ *Research Journal of Finance and Accounting* www.iiste.org ISSN 2222-1697 (Paper) ISSN 2222-2847 (Online) Vol 2, No 12, 2011, Dostupné na: https://www.academia.edu/1291657/Difference_in_Gender_Attitude_in_Investment_Decision_Making_in_India

³⁷ Peggy D. Dwyer, James H. Gilkeson, John A. List, Gender differences in revealed risk taking: evidence from mutual fund investors, *Economics Letters*, Volume 76, Issue 2, 2002, Pages 151-158, ISSN 0165-1765, Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0165176502000459>

³⁸ Ben Jacobsen, John B. Lee, Wessel Marquering, Cherry Y. Zhang, Gender differences in optimism and asset allocation, *Journal of Economic Behavior & Organization*, Volume 107, Part B, 2014, Pages 630-651, ISSN 0167-2681, Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167268114000778>

³⁹ *Research Journal of Finance and Accounting* www.iiste.org ISSN 2222-1697 (Paper) ISSN 2222-2847 (Online) Vol 2, No 12, 2011, Dostupné na: https://www.academia.edu/1291657/Difference_in_Gender_Attitude_in_Investment_Decision_Making_in_India

Avolio a Waldman (1986) a Black (2004) zistili, že starší ľudia majú lepšie schopnosti v rozhodovaní vďaka väčším investičným skúsenostiam a vzdelaniu o základných princípoch investovania.

Lowies a kolektív (2019) vysvetľujú, že to môže byť v dôsledku získavania viac poznatkov a skúseností so starnutím.⁴⁰

Výskumníci ako Bakshi a Chen (1994), Campbell (2002), Cocco, Gomes a Maenhout (2005) a Gomes a Michaelides (2005) zistili, že s vyšším vekom sa znižuje rizikovosť investičného portfólia kvôli znižujúcemu sa investičnému horizontu a zvyšujúcej sa averzii voči riziku.⁴¹

Podľa Kumara (2009) majú starší investori menšiu tendenciu používať rizikové stratégie na finančných trhoch. Štúdia od Davida S. Gerbera a René Webera potvrdzuje, že starnutie môže viesť k zvýšenej averzii voči riziku a tým k nižšej angažovanosti investorov v investovaní do akcií.⁴²

1.5.3. Výška disponibilného príjmu

Výška disponibilného príjmu má významný vplyv na finančné rozhodovanie jednotlivcov. Čím vyšší je ich príjem, tým väčšie finančné prostriedky majú k dispozícii na investovanie a dosahovanie svojich cieľov. Avšak, vysoký príjem nemusí vždy znamenať, že sú ľudia lepšie finančne gramotní a schopní správne rozhodovať o svojich financiách.

Hartog, Ferrer-i-Carbonell a Jonker zistili, že sklon k riziku klesá s rastúcim príjmom a majetkom.⁴³

Štúdia Guiso, Paiella dokazuje, že osoby, ktoré majú väčšiu pravdepodobnosť, že sa stretnú s neistotou príjmov alebo budú obmedzené likviditou, vykazujú vyššiu mieru absolútnej averzie k riziku.

Ďalšia štúdia uskutočnená Sungom a Hannom v roku 1996 zistila, že jednotlivci s vyššou úrovňou vzdelania a príjmu majú tendenciu mať vyššiu toleranciu k riziku pri investovaní.⁴⁴

⁴⁰Loke, Y. J. (2017). The influence of socio-demographic and financial knowledge factors on financial management practices of Malaysians. *International Journal of Business and Society*, 18(1), 33-50. dostupné na: <https://koreascience.kr/article/JAKO202029062616895.view>

⁴¹Korniotis, George M., and Alok Kumar. "DO OLDER INVESTORS MAKE BETTER INVESTMENT DECISIONS?" *The Review of Economics and Statistics* 93, no. 1 (2011): 244–65. dostupné na : <http://www.jstor.org/stable/23015932>. s

⁴²GERBER, D., & WEBER, R. (2007). Demography and investment behavior of pension funds: Evidence for Switzerland. *Journal of Pension Economics & Finance*, 6(3), 313-337. dostupné na :10.1017/S1474747207003058

⁴³JoopHartog,AdaFerrer-i-Carbonell,NicoleJonker.Kyklos Volume 55, Issue 1 p. 3-26, Dostupné na : [https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-6435.00175?casa_token=Iq44yGptilwAAAAA:KsDYTZlLaLyLftTZ-3X1TZWIODT3oMTomrtfsm8MbXXRUbvJrfIMe-irl3oIHuOfkDvAGl4dXDPUR4NE1U)

6435.00175?casa_token=Iq44yGptilwAAAAA:KsDYTZlLaLyLftTZ-3X1TZWIODT3oMTomrtfsm8MbXXRUbvJrfIMe-irl3oIHuOfkDvAGl4dXDPUR4NE1U

Výskum uskutočnený Hawleyom a Fujii v roku 1993 ukázal, že vyššie vzdelanie a príjem majú pozitívny vplyv na ochotu prijať riziko, zatiaľ čo bohatstvo má negatívny vplyv.

Potvrďuje to aj štúdia Hallahana a spol. (2003) v ktorej sa ukázalo, že jednotlivci s vysokým príjmom majú tendenciu mať vyššiu toleranciu k riziku.⁴⁵

Štúdia Shaw merala zvyšovanie sa príjmu a riziková averziu, a našla pozitívny vzťah medzi zvyšovaním sa príjmu a znižovaním rizikovej averzii.

1.5.4. Vzdelanie

Výška dosiahnutého vzdelania môže ovplyvniť rizikovú averziu jednotlivca. Čím vyššie vzdelanie má osoba, tým viac sa môže zaujímať o témy z oblasti financií a investovania, a tým pádom môže mať aj väčšiu znalosť rôznych finančných nástrojov a ich rizík. To môže viesť k tomu, že osoba s vyšším vzdelaním bude schopná lepšie posúdiť rizikovosť investičných produktov a bude menej rizikovo averzná. Na druhej strane, osoby s nižším vzdelaním môžu mať menej znalostí o finančných nástrojoch a ich rizikách, a preto môžu byť viac rizikovo averzné.

Štúdia Shaw (1996) zistila, že osoby s vyšším stupňom vzdelania majú väčšiu tendenciu byť riskantnejšie, a teda táto rizikovosť vysvetľuje časť návratnosti z investovania do vzdelania.⁴⁶

Ďalšia štúdia Gilliama and Goetza and Hamptona zistila pozitívny vzťah medzi rizikovou toleranciou manželiek a ich úrovňou vzdelania, že osoby s vyššou úrovňou formálneho vzdelania majú tendenciu mať vyššiu úroveň rizikovej tolerancie, zistenia tiež naznačili, že vyššia úroveň vzdelania manželiek bola spojená s nižšou toleranciou k riziku u manželov.⁴⁷

⁴⁴ Hanna, S. & Chen, P. (1997). Subjective and objective risk tolerance: Implications for optimal portfolios. *Financial Counseling and Planning*, 8(2), 17-26. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/228367545_Subjective_And_Objective_Risk_Tolerance_Implications_For_Optimal_Portfolios

⁴⁵ Terrence Hallahan, Robert Faff, Michael McKenzie, An exploratory investigation of the relation between risk tolerance scores and demographic characteristics, *Journal of Multinational Financial Management*, Volume 13, Issues 4–5, 2003, Pages 483-502, ISSN 1042-444X, Dostupné na : <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1042444X03000227>

⁴⁶ Shaw, K. L. (1996). An empirical analysis of risk aversion and income growth. *Journal of Labor Economics*, 14, 626–653. dostupné na: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/209825>

⁴⁷ Gilliam, John and Goetz, Joseph W. and Hampton, Vickie, Spousal Differences in Financial Risk Tolerance (2008). *Journal of Financial Counseling and Planning*, Vol. 19, No. 1, 2008, Dostupné na: <https://ssrn.com/abstract=2228230>

Študia Cupples, Rasure, Grable (2013) tiež potvrdzuje, že vyššie dosiahnuté vzdelanie má vplyv na toleranciu rizika.⁴⁸

Študia Lawrensona a Dickason-koekemoera 2020 na juhoafrických ženských investoroch tiež potvrdzuje silný vplyv vzdelania na level rizikovej tolerancie.⁴⁹

⁴⁸ Cupples, Sam and Rasure, Erika and Grable, John, Educational Achievement as a Mediator between Gender and Financial Risk Tolerance: An Exploratory Study (2013). *Ewha Journal of Social Sciences*, Vol. 29, No. 1, 2013, dostupné na: <https://ssrn.com/abstract=2583303>

⁴⁹ J. Lawrenson & Z. Dickason-Koekemoer | David McMillan (Reviewing editor) (2020) A model for female South African investors' financial risk tolerance, *Cogent Economics & Finance*, 8:1, DOI: 10.1080/23322039.2020.1794493

2. Cieľ práce a Metodika práce a metódy skúmania

2.1. Cieľ práce

Táto záverečná práca si stanovila za hlavný cieľ skúmať, do akej miery ovplyvňuje finančná gramotnosť domácností na Slovensku ich averziu voči riziku pri výbere finančných nástrojov a porovnať tieto výsledky s inými výskumami z minulosti. Čiastkové ciele slúžia na identifikáciu základných súčastí poznania, ktoré sú potrebné na dosiahnutie hlavného cieľa práce. Na základe toho sme stanovili nasledujúce čiastkové ciele v teoretickej časti:

- Definovanie základných pojmov v oblasti financií a finančnej gramotnosti
- Poskytnutie prehľadu finančných produktov a ich rizikovosti
- Zhromaždenie prehľadu výskumov, ktoré sa zaoberajú ovplyvňovaním rozhodovania domácností finančnou gramotnosťou, ale aj ďalšími determinantmi.

V praktickej časti záverečnej práce boli za parciálne ciele zvolené:

- Identifikovať stav finančnej gramotnosti a averzie voči riziku respondentov v danej populácii a zistiť, akým spôsobom sa tieto dva faktory vzájomne ovplyvňujú.
- Zhodnotiť úroveň finančnej gramotnosti a averzie voči riziku v rámci rôznych sociálnych a demografických skupín, ako sú pohlavie, vek.
- Určiť, aký vplyv má finančná gramotnosť na rozhodovacie procesy týkajúce sa investovania a finančných plánov respondentov.
- Poskytnúť odporúčania a návrhy na zlepšenie finančnej gramotnosti a rizikového správania v danej populácii na základe získaných výsledkov.

2.2. Metódy skúmania

Pri zbieraní potrebnej literatúry pre našu bakalársku prácu sme použili metódu systematického prehľadu literatúry. Táto metóda zahŕňa systematické vyhľadávanie a zhromažďovanie relevantných štúdií a publikácií v súvislosti s našou tematikou. Na začiatku sme definovali kritériá pre inklúziu a exklúziu štúdií, ktoré sme potom aplikovali na vyhľadávanie literatúry v databázach.

Po získaní potrebnej literatúry sme použili metódu syntézy, aby sme zhodnotili a integrovali získané informácie z rôznych zdrojov. Tento proces nám umožnil identifikovať a analyzovať kľúčové témy, trendy a nedostatky v oblasti finančnej gramotnosti a rizikových preferencií.

Všetky odpovede boli podrobené analýze a porovnávaniu údajov, ktoré sme získali v rámci dotazníkového prieskumu. V našej práci sme použili metódu komparácie na porovnanie výsledkov nášho výskumu s výsledkami podobných štúdií. Pri tom sme použili metódu analýzy a syntézy na zhodnotenie výsledkov a vytvorenie nových poznatkov.

Použili sme aj metódu analógie, kedy sme porovnávali naše výsledky s výsledkami podobných štúdií, aby sme zistili, či sú výsledky nášho výskumu v súlade s výsledkami iných štúdií. Na základe týchto porovnaní sme dospeli k záveru, že výsledky našej práce sú relevantné a môžu byť použité pre ďalšie výskumy v oblasti finančnej gramotnosti a rizikových preferencií.

Celkovo sme v rámci našej práce použili viacero výskumných metód, ktoré nám umožnili získať relevantné informácie a vytvoriť nové poznatky v oblasti finančnej gramotnosti a rizikových preferencií.

2.3. Spôsob výskumu

Pred samotným písaním bakalárskej práce bola vykonaná rešeršná práca, ktorá zahŕňala výber relevantnej domácej a zahraničnej literatúry a odborných článkov súvisiacich s tematikou práce. Cieľom tejto rešerše bolo zozbierať potrebné informácie pre riešenie skúmanej problematiky v práci.

Z viacerých možností výskumných metód sme sa rozhodli použiť anonymný dotazník v podobe online formulára pre praktickú časť našej práce. Tento spôsob bol najefektívnejší a najpohodlnejší pre zber a následné vyhodnotenie potrebných údajov pre náš výskum. Dotazník bol spustený 29.03.2023 a ukončený 11.4.2023 za ten čas sa nám podarilo získať 121 odpovedí. Predpokladáme, že každá jedna z odpovedí bola zodpovedaná respondentom, ktorý vykonáva finančné rozhodnutia v domácnosti alebo ma najväčšie slovo pri rozhodovaní.

Dotazník, ktorý sme použili, bol rozdelený na štyri časti. Prvá časť sa týkala demografických údajov, kde sme respondentov pýtali na ich pohlavie, vek, rodinný stav, disponibilný príjem jednotlivca/domácnosti, trvalý pobyt, kraj, vzdelanie a odvetvie zamestnania a nakoniec ich vlastné vnímanie úrovne finančnej gramotnosti. Druhá časť sa

zaoberala vzťahom k riziku a pozostávala z 7 otázok, z toho 4 otázky sa týkali investičných preferencií, správania sa investora pri poklese hodnoty investície a ďalšie 3 otázky sa zaoberali averziou k strate a herným rizikom. Tretia časť sa venovala finančnej gramotnosti a pozostávala zo 6 otázok, z ktorých 2 otázky sa týkali základnej finančnej gramotnosti, ako je pochopenie inflácie a úrokov na úveroch, a ďalších 4 otázky sa zameriavali na pokročilú finančnú gramotnosť, ktorá sa týkala diverzifikácie a všeobecnej znalosti finančných produktov a ich rizík. Posledná časť otázok bola zameraná na výber finančných produktov pri finančných rozhodnutiach domácnosti, ako sú krytie nečakaných udalostí, strata príjmu, zhodnotenie majetku a šetrenie si na dôchodok. Všetky odpovede boli analyzované a dotazník bol vyhodnotený pomocou analýzy a porovnávania údajov.

Na záver práce sme vyhodnotili výsledky dotazníkového prieskumu a porovnali sme ich s výsledkami podobných štúdií, aby sme zistili, či finančná gramotnosť ovplyvňuje averziu voči riziku u našej vybranej skupiny respondentov.

2.4. Metóda vyhodnotenia mieri finančnej gramotnosti

„Úspešnosť respondentov v oblasti finančnej gramotnosti bola vyhodnotená na základe Indexu finančnej gramotnosti (I-FiG). Ten jednoducho hodnotí úspešnosť odpovedí a to takým spôsobom, že respondent, ktorý zodpovedal všetky otázky správne má hodnotu I-FiG = 1 a respondent, ktorý odpovedal na všetky otázky nesprávne má hodnotu I-FiG = 0. Otázky 1., 2. mali hodnotu 1 bodu a otázky 3., 4., 5., 6. mali hodnotu 2 bodov. Na zhodnotenie priemernej úspešnosti respondentov bol použitý I-FiG vypočítaný podľa vzorca:“⁵⁰

$$I\text{-FiG} = \frac{\text{Počet správnych odpovedí všetkých respondentov}}{\text{Počet hodnotených otázok} \times \text{počet respondentov}}$$

⁵⁰ KANTNEROVÁ, L., et al. Finanční gramotnost v České, Polské a Slovenské republice. 2013. Dostupné na: <https://spu.fem.uniag.sk/Marian.Toth/publikacie/20139.pdf>

3. Výsledky práce a diskusia

3.2. Základné charakteristiky respondentov

V úvodnej časti nášho dotazníkového prieskumu sme sa venovali základným charakteristikám respondentov, ktoré zahŕňajú demografické údaje. Tieto informácie nám pomáhajú lepšie pochopiť našu skúmanú populáciu a môžu nám poskytnúť dôležité základné informácie, ako napríklad vekové rozloženie, pohlavie a miesto trvalého bydliska respondentov alebo výška disponibilného príjmu jednotlivca/domácnosť. Tieto údaje sú kľúčové pre správnu interpretáciu výsledkov prieskumu a môžu nám pomôcť pri tvorbe relevantných záverov.

Tabuľka 1 Percentuálny prehľad podľa Pohlavia

Pohlavie	Počet	%
Muž	50	41,32
Žena	71	58,68
Celkovo	121	100%

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka č. 1 poskytuje percentuálne zastúpenie mužov a žien v našom prieskume. Z výsledkov vyplýva, že našej dotazníkovej ankety sa zúčastnilo o 17,36 percentuálnych bodov viac žien ako mužov.

Tabuľka 2 Percentuálny prehľad podľa veku

Vek	Počet	%
18-25	49	40,50
26-35	25	20,66
36-45	17	14,05
46-64	30	24,79
Celkovo	121	100

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka č.2 nám poskytuje informácie o vekovej štruktúre našej vzorky. Z tabuľky vidíme, že najväčšiu skupinu tvoria respondenti vo veku 18-25 rokov s podielom 40,5%.

Naopak, najmenšiu skupinu tvoria respondenti vo veku 36-45 rokov. Ostatné vekové kategórie sú zastúpené pomerne rovnomerne, s podielom medzi 20% a 25%.

Tabuľka 3 Percentuálny prehľad podľa rodinného stavu

Rodinný stav	Počet	%
Slobodný/á	67	55,37
Ženatý/Vydatá	44	36,36
Rozvedený/á	9	7,43
Vdovec/Vdova	1	0,84
Celkovo	121	100

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka č.3 zobrazuje rodinný stav respondentov v našej vzorke. Z výsledkov vyplýva, že najpočetnejšou skupinou sú slobodní respondenti, ktorí tvoria viac ako polovicu vzorky. Za nimi nasledujú respondenti, ktorí sú ženatí alebo vydaté a tvoria viac ako 1/3 vzorky.

Tabuľka 4 Percentuálny prehľad podľa počtu detí do 25 roku

Počet detí do 25 rokov	Počet	%
0	77	63,64
1	17	14,05
2	18	14,88
3	8	6,61
5	1	0,82
Celkovo	121	100

Zdroj: vlastné spracovanie

Následne sme zisťovali počet detí v domácnosti do 25. roku života, a z výsledkov v tabuľke č.4 vidíme, že skoro dve tretiny respondentov nemajú žiadne deti. Zvyšok respondentov je zastúpený v pomerne vyrovnanom rozpätí od 6% po 15%, s výnimkou jedného respondenta, ktorý uviedol, že má 5 detí.

Tabuľka 5 Početné rozdelenie na základe čistého mesačného príjmu domácností a miesta trvalého bydliska

Čistý mesačný príjem domácnosť	Západné Slovensko Počet/%	Stredné Slovensko Počet/%	Východné Slovensko Počet/%
500-1000	3	8	0
1000-1500	4	6	1
1500-2000	1	18	5
2000-2500	2	14	2
2500-3000	3	13	0
3000-4000	1	1	1
4000+	3	4	0
Nechcem uviesť	6	21	4
Celkovo	23/19%	85/70,25%	13/10,75%
Priemerná mzda	2485,29	2074,22	2000

Zdroj: vlastné spracovanie

Ďalšími charakteristikami, ktorú sme zisťovali v našom dotazníkovom prieskume bol čistý mesačný príjem domácnosti a trvalý pobyt VÚC. Najväčšiu skupinu viac ako 2/3 respondentov tvorí skupina respondentov pochádzajúcich zo stredného Slovenska, 20% respondentov pochádza zo západného Slovenska a najmenšiu skupinu tvorí 10% respondentov z východného Slovenska. Na základe údajov o mzde môžeme vyhodnotiť, že najviac zarábajúcou skupinou sú ľudia zo západného Slovenska s avšak ich náklady na život sú vyššie oproti zvyšku Slovenska. Podľa údajov NBS za rok 2022, životné náklady jednotlivca žijúceho v podnájme v Bratislave dosahujú mesačne sumu 819 eur, čo je o 123 eur viac v porovnaní s jednotlivcom žijúcim v Banskej Bystrici, kde životné náklady predstavujú mesačne 696 eur.⁵¹

⁵¹FABO, Brian - GERTLER, PAVEL. Ekonomické životné minimum – nová metrika životných nákladov domácností | Analytický komentár č. 127 11. apríla 2023 Dostupné na :<https://nbs.sk/dokument/f4b41432-6514-4e84-886c-601517f98e7e/stiahnut?force=false>

Tabuľka 6 Percentuálne rozdelenie respondentov na základe najvyššieho dosiahnutého vzdelania a odvetvia zamestnania

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie	Počet	%	Odvetvie zamestnania	Počet	%
Základné vzdelanie	2	1,65	Neekonomické	82	67,77
Stredoškolské bez maturity	7	5,79	Ekonomické	23	19
Stredoškolské s maturitou	73	60,33	Nezamestnaný	16	13,23
Nadstavbové/vyššie odborné vzdelanie	1	0,83			
Vysokoškolské I. stupňa	14	11,57			
Vysokoškolské II. stupňa	23	19			
Vysokoškolské III. stupňa	1	0,83			
Celkovo	121	100	Celkovo	121	100

Zdroj: vlastné spracovanie

Podľa tabuľky 6, najpočetnejšiu skupinu respondentov tvoria ľudia so stredoškolským vzdelaním s maturitou, ktorí predstavujú až 60,33% z celkového počtu respondentov. Za nimi nasleduje skupina respondentov s najvyšším dosiahnutým vzdelaním vysokoškolského vzdelania II. stupňa, ktorí tvoria 19% zastúpenie. Ostatné skupiny majú pomerne rovnomerné zastúpenie od 1% do 6%.

Pokiaľ ide o odvetvie zamestnania, viac ako 2/3 respondentov tvorí skupina pracujúcich v neekonomickom odvetví. Druhú najpočetnejšiu skupinu tvoria respondenti pracujúci v ekonomickom odvetví s 19% zastúpením a najmenšiu skupinu tvoria nezamestnaní s 13% zastúpením.

3.3. Finančná gramotnosť

V druhej časti nášho dotazníkového prieskumu sme sa venovali meraniu úrovne finančnej gramotnosti respondentov. V rámci tohto merania sme položili 6 otázok zameraných na témy úrokov na úveroch, inflácie za 1bod a diverzifikácie portfólia a investičného rizika za 2 body. Tieto otázky nám umožnili zistiť, aké je povedomie respondentov v oblasti financií a či majú dostatočné znalosti a schopnosti v tejto oblasti. Okrem toho sme zahrnuli aj otázku týkajúcu sa hodnotenia vlastnej úrovne finančnej gramotnosti, aby sme mohli porovnať výsledky tohto merania s sebahodnotením respondentov. Vďaka odpovediam respondentov získame dôležité informácie o finančnej gramotnosti obyvateľstva a budeme môcť porovnať výsledky s odpoveďami o averzii voči riziku. V dotazníku sme sa pýtali nasledujúce otázky:

1. *Ktorá z nasledujúcich typov hypoték vám, podľa vášho názoru, umožní už od začiatku stanoviť výšku aj počet splátok potrebných na splatenie úveru ?*
2. *Predstavte si že necháte 1000 Eur na bežnom účte pri úrokovej sadzbe 1% a žiadnych poplatkoch. Predstavte si tiež, že ceny vzrástli o 2%. Myslíte si že, ak si svoje peniaze vyberiete o rok, budete si môcť kúpiť rovnaké množstvo tovarov, ako keby ste utratili 1000Eur dnes ?*
3. *Ktorá z uvedených stratégií prináša, podľa vášho názoru, so sebou vyššie riziko straty peňazí?*
4. *Firma môže získať financovanie buď vydaním akcií alebo dlhopisov. Ktorý finančný nástroj z pohľadu investora, podľa vášho názoru, nesie so sebou väčšie riziko straty peňazí?*
5. *Akcie sú všeobecne rizikovejšie ako dlhopisy z pohľadu investora. Je tento výrok pravdivý?*
6. *Znižuje, zvyšuje alebo ostáva riziko rovnaké ak investor svoje investované peniaze rozdelí medzi rôzne finančné nástroje?*

Tabuľka 7 Porovnanie hodnotenia vlastnej finančnej gramotnosti a počet priemerných získaných bodov

Sebahodnotenie Finančnej gramotnosť	Počet respondentov	%	Priemer získaných bodov v %
1 – Úplne súhlasím	42	34,71	73,26
2	43	35,54	67,44
3	23	19	41,30
4	8	6,61	72,5
5-Úplne nesúhlasím	5	4,14	58
Celkovo	121	100	

Zdroj: vlastné spracovanie

Pri odpovediach na výrok „Myslím si, že som finančne gramotný a dokážem si sám správne spravovať svoje financie“ viacej ako jedna tretina respondentov, konkrétne 34,71%, súhlasila s výrokom. Táto skupina dosiahla najvyšší priemer bodov v teste finančnej gramotnosti, a to 7,3 bodu z 10. Druhú tretinu respondentov tvorí skupina, ktorá s výrokom súhlasí a v teste dosiahla priemerne 6,7 bodu z 10. Respondenti s neutrálnym postojom k výroku dosiahli najhoršie výsledky, priemerne len 4,1 bodu, čo nie je ani polovica maximálneho počtu bodov. Respondenti, ktorí nesúhlasili s výrokom a úplne nesúhlasili s výrokom, dosahovali lepšie výsledky ako ľudia s neutrálnym postojom. Dokonca respondenti, ktorí nesúhlasili s výrokom, sa v teste finančnej gramotnosti darilo lepšie ako respondentom, ktorí s výrokom súhlasili. Treba však poznamenať, že tento výsledok môže byť skreslený nerovnomerným počtom respondentov v jednotlivých skupinách.

Tabuľka 8 Úspešnosť otázok testu o finančnej gramotnosti mužov a žien

Finančná gramotnosť otázky číslo	Muži správnosť odpovedí v bodoch	%	Ženy správnosť odpovedí v bodoch	%
1. 1b	41	82	48	67
2. 1b	44	88	57	80
3. 2b	68	68	90	63,38
4. 2b	66	66	62	43,66
5. 2b	60	60	74	52,11
6. 2b	76	76	92	64,79
Celkovo	355	71	423	59,58

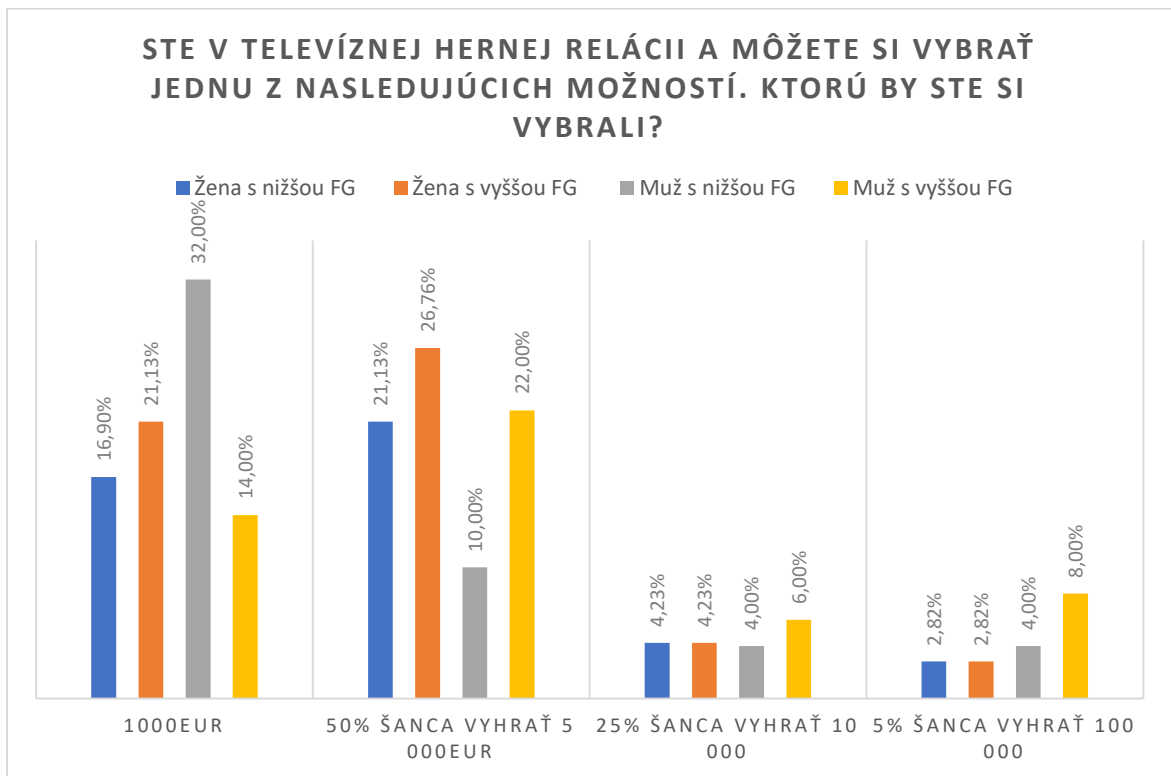
Zdroj: vlastné spracovanie

Podľa tabuľky č. 8 s výsledkami prieskumu finančnej gramotnosti vidíme, že muži v priemere dosahujú o takmer 12 percentuálnych bodov vyššie percento správnych odpovedí vo všetkých témach ako ženy. Avšak, v prípade témy inflácia dosahujú oba pohlavia úspešnosť vyše 80 percent. Teda môžeme konštatovať, že oba pohlavia majú podobnú úroveň porozumenia témy inflácia. Výrazný rozdiel medzi mužmi a ženami sa prejavil v otázke č. 4, ktorá testovala pochopenie rozdielu v rizikivosti medzi dvoma investičnými nástrojmi - akciami a dlhopismi. Správnu odpoveď uviedlo iba 43,66% žien, zatiaľ čo dve tretiny mužov správne odpovedali na túto otázku. Tieto výsledky poukazujú na to, že všeobecná finančná gramotnosť populácie by mohla byť zlepšená hlavne v témach rizikivosti produktov a diverzifikácie, najmä u žien.

3.4. Averzia voči riziku a finančná gramotnosť

Nasledujúcej kapitole sme sa venovali meraniu averzii voči riziku u respondentov formou 7 situačných testových otázok zameraných na meranie averzii voči riziku. Výsledky týchto otázok sme porovnali s nadpriemernou a podpriemernou finančnou gramotnosťou mužov a žien aby sme zistili či finančná gramotnosť vplýva na ich rozhodovanie ohľadom rizika.

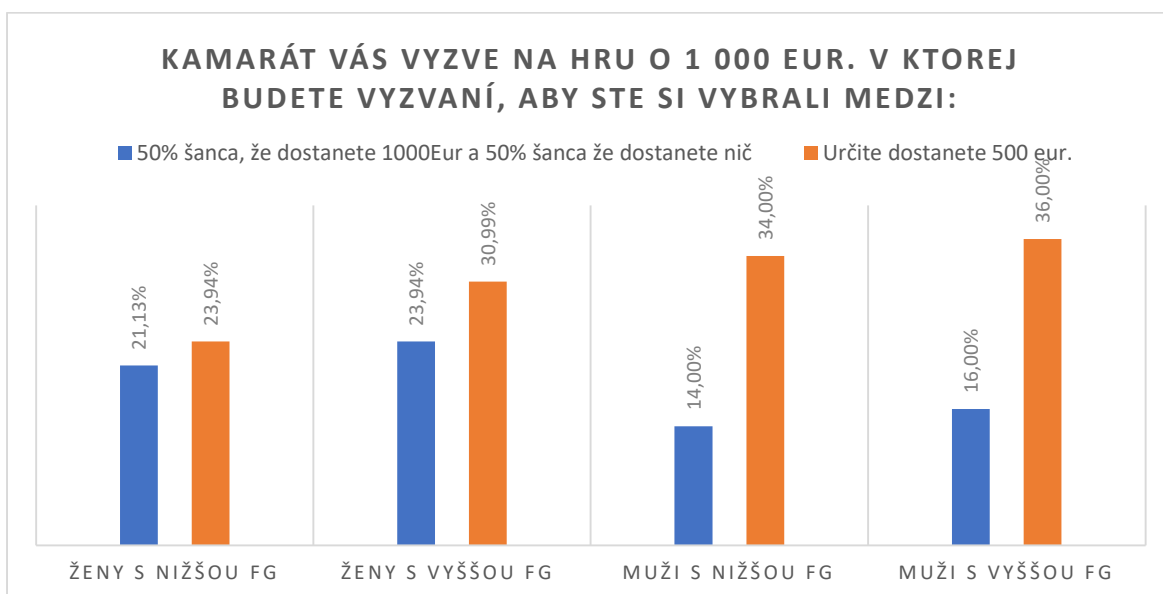
Graf 1. Otázka č. 1 Averzia k riziku a finančná gramotnosť

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe grafu č. 1 môžeme vidieť, že väčšina respondentov oboch pohlaví sa rozhodovala medzi získaním istých 1000 eur a rizikom s 50% šancou získať 5000 eur. Toto svedčí o tom, že väčšina respondentov bola buď averzná k riziku alebo mala neutrálny postoj voči riziku. V prípade odpovedí žien nie je jasné, či ich finančná gramotnosť ovplyvňuje ich averziu voči riziku. Naopak u mužov vidíme rozdiel medzi tými s vyššou a nižšou finančnou gramotnosťou. Muži s nižšou finančnou gramotnosťou sú o 18% viac naklonení k istote, zatiaľ čo muži s vyššou finančnou gramotnosťou sú o 22% viac ochotní podstúpiť určité riziko v druhej možnosti.

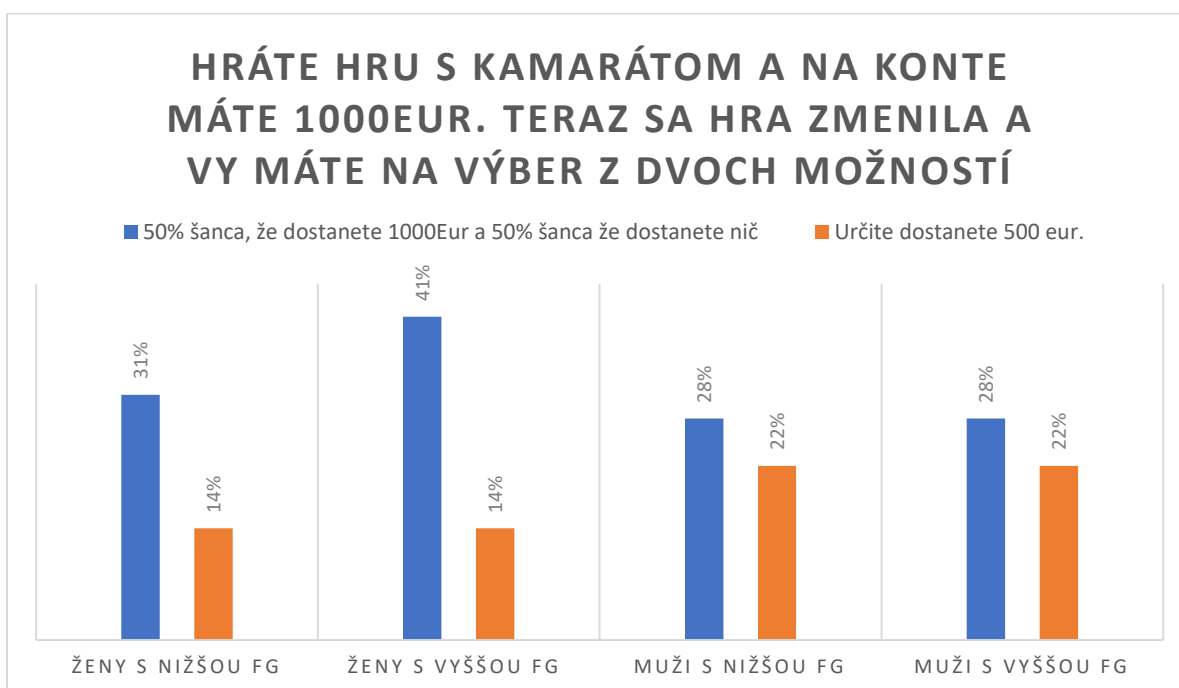
Graf 2 Otázka č.2 Averzia k riziku a finančná gramotnosť

Zdroj: vlastné spracovanie

Podľa výsledkov z grafu č.2 je možné vidieť, že muži majú väčšie zastúpenie 70% pri voľbe istého zisku. Na druhej strane, iba 54,93% žien zvolilo istú voľbu zisku, čo naznačuje, že muži majú väčšiu tendenciu zvoliť istotu zisku ako ženy. Taktiež môžeme vidieť, že v tejto konkrétnej otázke finančná gramotnosť mužov a žien nemá výrazný vplyv na ich rozhodovanie v téme rizika.

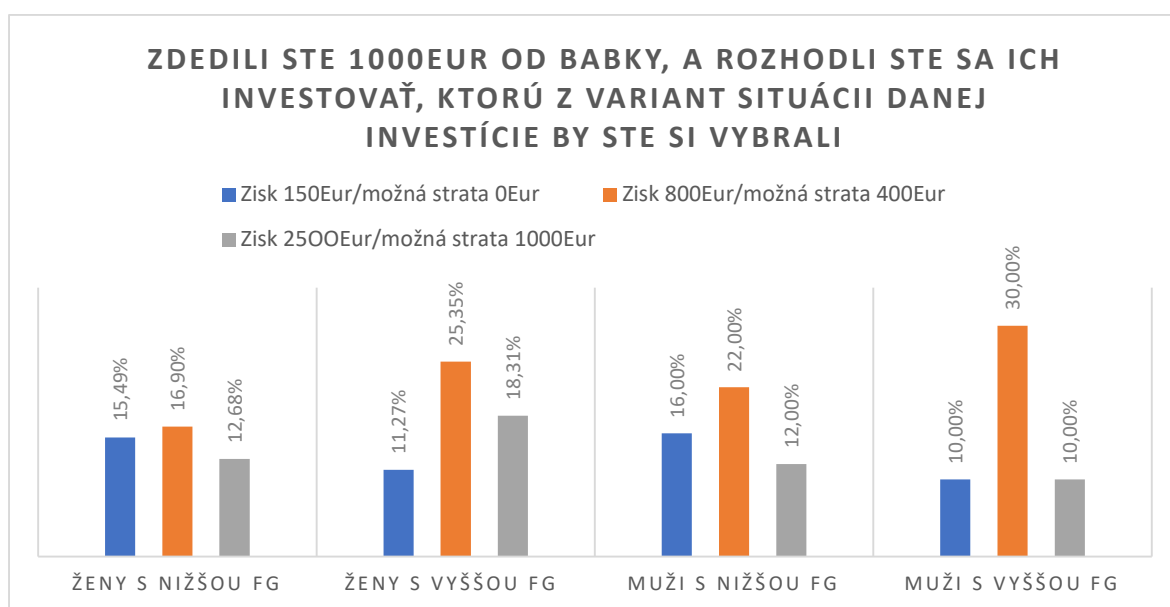
Graf 3 Otázka č. 3 Averzia k riziku a finančná gramotnosť

Zdroj: vlastné spracovanie

Keď danú hru pozmeníme vidíme, že preferencia istej straty je nižšia ako preferencia s predchádzajúceho grafu. U žien s nižšou finančnou gramotnosťou o skoro 10 percentuálnych bodov a s vyššou gramotnosťou o viac ako 17 percentuálnych bodov. U mužov tiež stúpala preferencia preferujúca rizikovú možnosť sa zdvojnásobila na 28% pri mužoch s nižšou finančnou gramotnosťou a o 12 percentuálnych bodov s vyššou finančnou gramotnosťou, stále však platí, že v týchto dvoch otázkach sú ženy rizikovo menej averzne ako muži. Tento rozdiel vo výsledkoch medzi 2 a 3 otázkou môžeme vysvetliť, tým že ľudia sú averzní k stratám a správajú sa emocionálne a iracionálne aj napriek rovnakému výsledku v oboch otázkach.

Graf 4 Otázka č. 4 Averzia k riziku a finančná gramotnosť

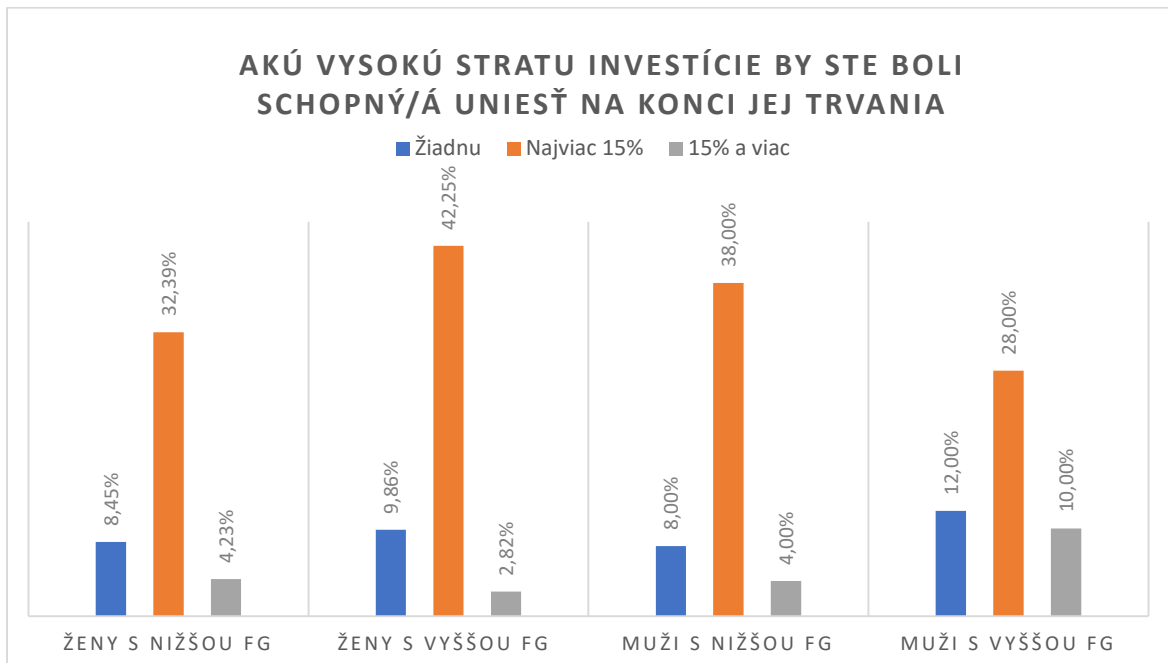

Zdroj: vlastné spracovanie

Ďalej sme u respondentov zisťovali ich investičné preferencie, kde sa mohli rozhodnúť z troch možností. Každá z možností predstavovala profil investora prvá možnosť je averzná voči riziku, druhá riziko neutrálna a tretia riziko vyhľadávajúca. Z údajov v grafe môžeme vydedukovať, že respondenti s nižšou finančnou gramotnosťou sú vo všeobecnosti menej sklonní k prijatiu rizika ako respondenti s vyššou finančnou gramotnosťou, ako to ukazuje ich výber investičných preferencií. Tento trend je potvrdený rozdielom v počtoch respondentov, ktorí zvolili prvú možnosť, ktorá predstavuje riziko averziu. Konkrétne, ženy s nižšou finančnou gramotnosťou mali viac ako 4% vyššie zastúpenie tejto stratégie oproti ženám s vyššou finančnou gramotnosťou, a u mužov bola

táto hodnota o 6% vyššia u tých s nižšou finančnou gramotnosťou v porovnaní s tými s vyššou. Muži s vyššou finančnou gramotnosťou zastávajú neutrálny postoj k riziku a to až o 8%, čo znamená, že sú ochotní podstúpiť určité riziko za adekvátny výnos. Najmenej riziko averznú skupinu tvorili ženy s vyššou finančnou gramotnosťou. V porovnaní oboch pohlaví, ktoré z nich je riziko averznejšie, sú výsledky nejednoznačné.

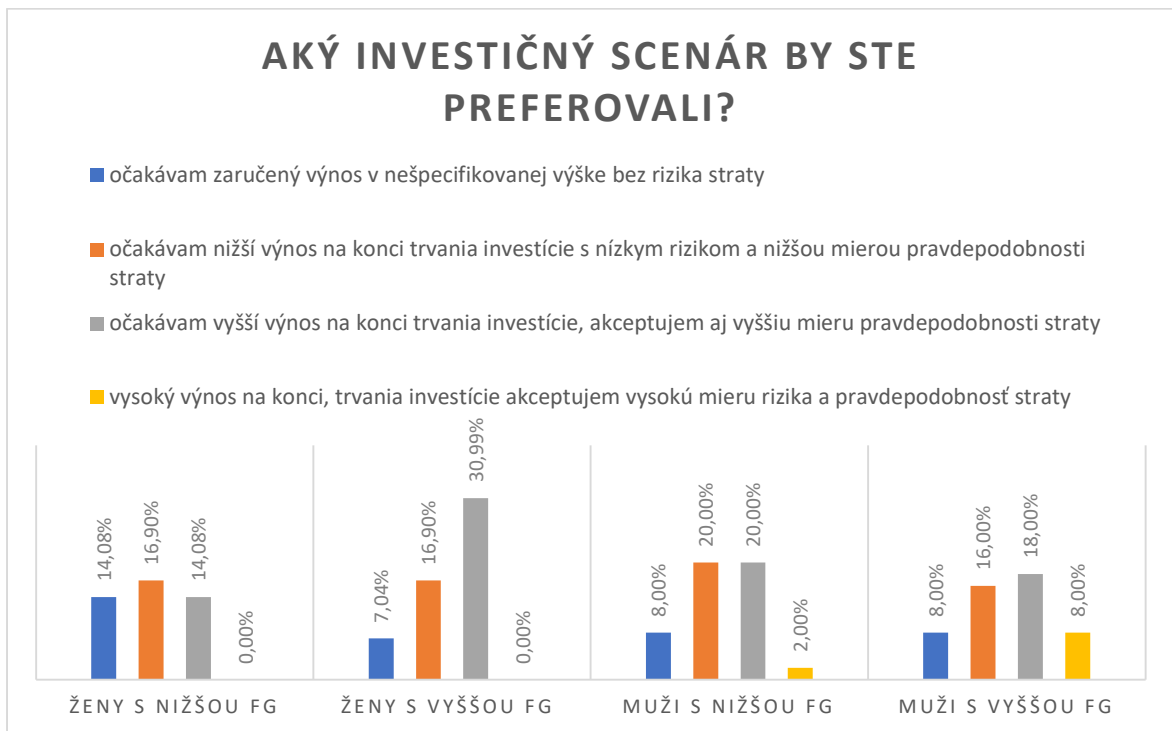
Graf 5 Otázka č. 5 Averzia k riziku a finančná gramotnosť

Zdroj: vlastné spracovanie

Nasledujúca otázka bola položená na zistenie do akej % straty sú respondenti ochotní držať investíciu. Z grafu môžeme vidieť, že najpreferovanejšou možnosťou bola strata na konci investície do 15% kde muži boli zastúpení 66% z celkového počtu mužov a ženy 74,64% z celkového počtu žien. Okrem toho, muži s nižšou finančnou gramotnosťou preferovali konzervatívnejšie možnosti o 4% menej ako muži s vyššou finančnou gramotnosťou. Muži s nižšou finančnou gramotnosťou boli tiež o 10% viac ochotní prijať straty do 15% oproti mužom s vyššou finančnou gramotnosťou. Na druhej strane, muži s vyššou finančnou gramotnosťou o 6% väčšom počte boli ochotní podstúpiť väčšie riziko pri stratách nad 15%. Ženy s vyššou finančnou gramotnosťou znášali o 10% viac straty do 15% ako ženy s nižšou finančnou gramotnosťou.

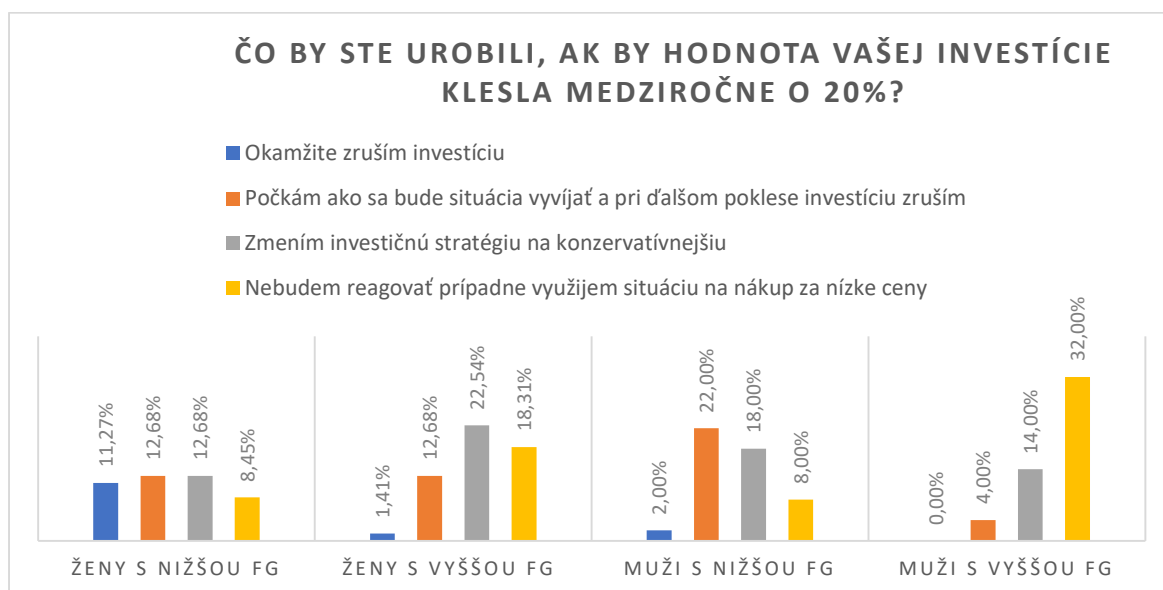
Graf 6 Otázka č. 6 Averzia k riziku a finančná gramotnosť

Zdroj: vlastné spracovanie

V ďalšej otázke sme sa zamerali na to, aký investičný scenár by respondenti uprednostnili. Z výsledkov vyplýva, že medzi ženami neexistovala preferencia pre investičnú možnosť s vysokým výnosom a vysokým rizikom. U mužov boli naopak najviac ochotní podstupovať vysoké riziko muži s vyššou finančnou gramotnosťou a to v 8% zastúpení. Zaujímavé bolo, že možnosť s nulovým rizikom si najviac zvolili ženy s nižšou finančnou gramotnosťou - až 14,08%. Na druhú stranu až jedna tretina žien s vyššou finančnou gramotnosťou dávali prednosť možnosti s vyšším rizikom a vyšším výnosom. Z toho vyplýva, že osoby s vyššou finančnou gramotnosťou sú ochotnejšie podstupovať vyššie riziko ako osoby s nižšou finančnou gramotnosťou, bez ohľadu na pohlavie.

Graf 7 Otázka č.7 Averzia k riziku a finančná gramotnosť

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe otázky, ktorá sledovala správanie respondentov v situácii, keď ich investícia je v červených číslach, sme zistili, že najväčšiu averziu voči riziku prejavujú ženy s nižšou finančnou gramotnosťou percentom 11,27%. Naopak, respondenti s vyššou finančnou gramotnosťou preukazujú väčšiu ochotu znášať riziko straty. Z týchto výsledkov je možné usúdiť, že úroveň finančnej gramotnosti je spojená s rizikovým profilom investora - ľudia s vyššou finančnou gramotnosťou sú skôr ochotní znášať určité riziká spojené s investovaním, zatiaľ čo ľudia s nižšou finančnou gramotnosťou sú náchylnejší na zrušenie danej investície v prípade, že sa vyskytnú straty.

3.5. Finančná gramotnosť a výber investičných produktov

V rámci poslednej časti nášho dotazníkového prieskumu sme sa pýtali našich respondentov, aké finančné produkty používajú na ochranu svojho príjmu, rast svojho majetku a prípravu na dôchodok. Túto informáciu sme získali pomocou troch otázok.

1. Pri prípadnej strate príjmu z dôvodu choroby, invalidity alebo výpovede mám zabezpečené krytie z?
2. Ktoré investičné produkty využívate na zhodnotenie svojho majetku?
3. Na dôchodok si šetrím pomocou ?

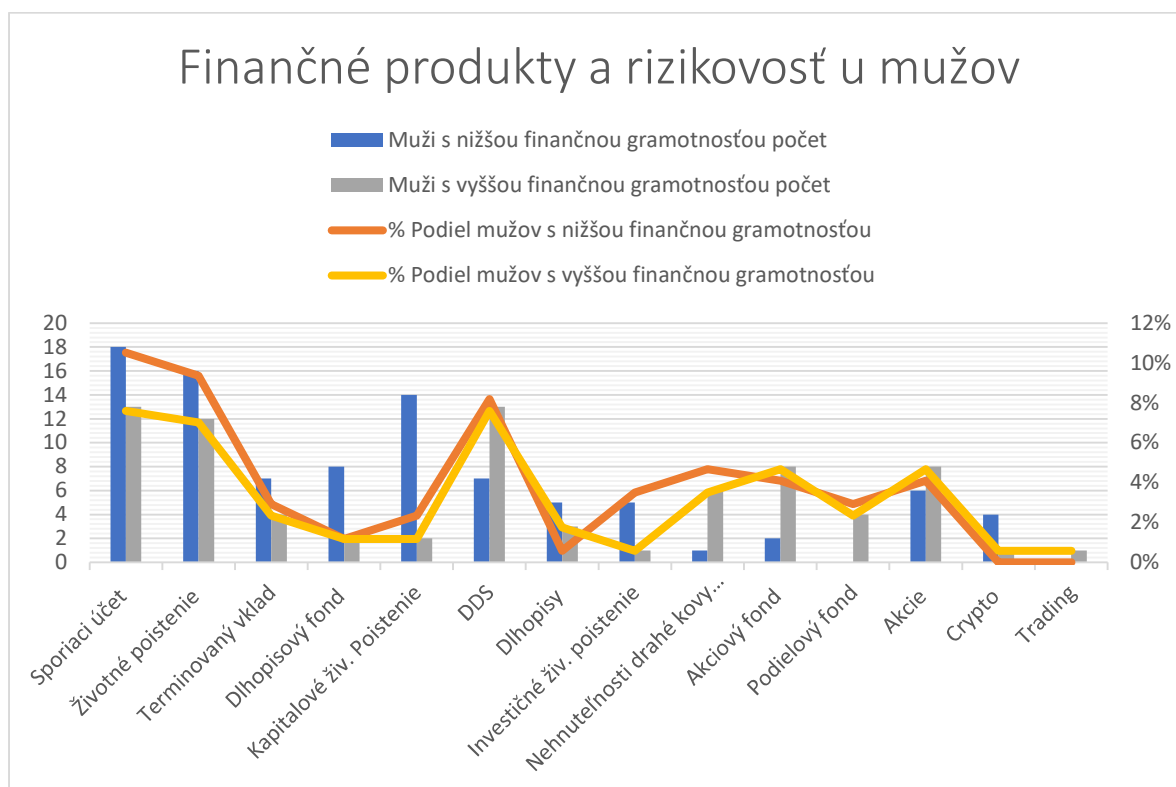
Následne sme odpovede spočítali a vynásobili počet odpovedí stupňom rizikovosti kde 5 je najvyššia a 0 najnižšia v nasledujúcej tabuľke môžeme vidieť dané hodnoty

Tabuľka 9 Finančné produkty a ich rizikovosť

Finančný produkt	Rizikovosť
Sporiaci účet	0
Životné poistenie	0
Terminovaný vklad	0
Dlhopisový fond	1
Kapitálové životné poistenie	1
Doplňkové dôchodkové sporenie	2
Dlhopisy	2
Investičné životné poistenie	2
Nehnuteľnosti, drahé kovy a pod.	3
Akciový fond	3
Podielový fond	3
Akcie	4
Krypto aktíva	5
Trading	5

Zdroj: vlastné spracovanie

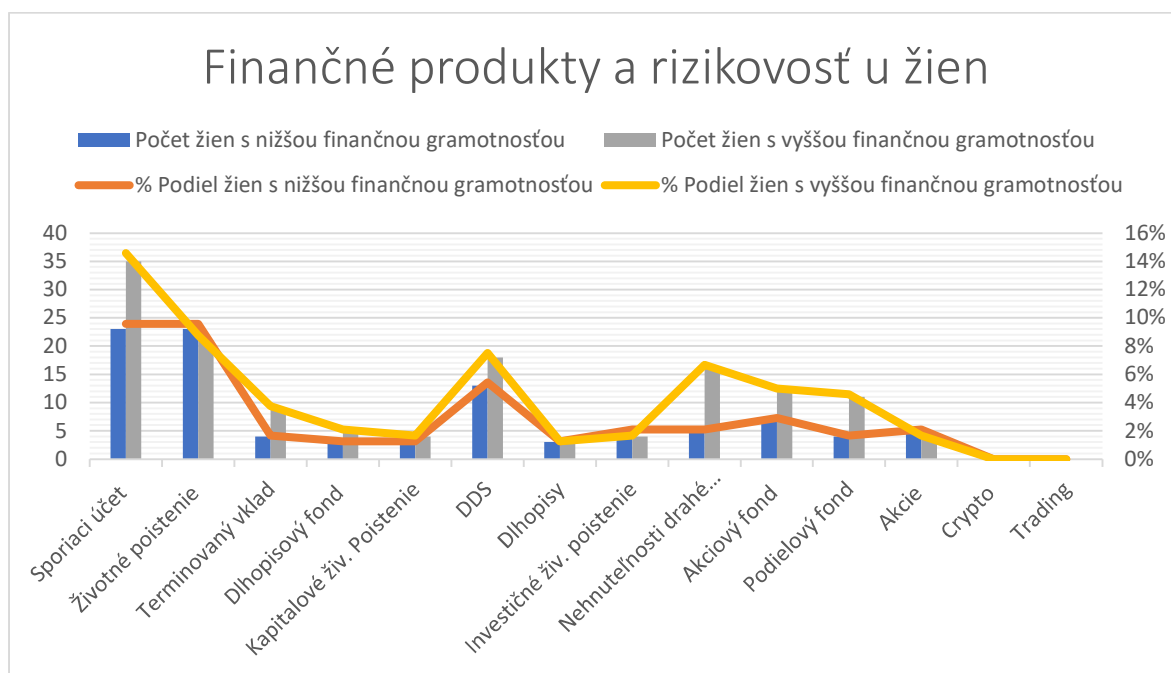
Graf 8 Finančné produkty muži a finančná gramotnosť

Zdroj: vlastné spracovanie

Grafické zobrazenie ukazuje, že u mužov s nižšou finančnou gramotnosťou sú najčastejšie zastúpené produkty s nízkym alebo žiadnym rizikom, ako sú kapitálové životné poistenie, životné poistenie a sporiace účty, ktoré tvoria 8 až 10 %. U mužov s vyššou finančnou gramotnosťou vidíme aj podobné zastúpenie v týchto nerizikových produktoch 7 až 8 %, ale zároveň aj diverzifikáciu do rizikovejších produktov, ako sú nehnuteľnosti, drahé kovy, akciové a podielové fondy a samotné akcie v zastúpení od 4 do 5%. Títo muži radi využívajú aj doplnkové dôchodkové sporenie, ktoré prináša malé riziko, aj keď umožňuje investovať do akciových fondov. Vysoká miera zastúpenia sporiacich účtov môže byť vysvetlená ich jednoduchou dostupnosťou. Z tohto grafického zobrazenia môžeme teda odvodiť, že muži s vyššou finančnou gramotnosťou majú menší strach z rizika v porovnaní s mužmi s nižšou finančnou gramotnosťou.

Graf 9 Finančné produkty ženy a finančná gramotnosť

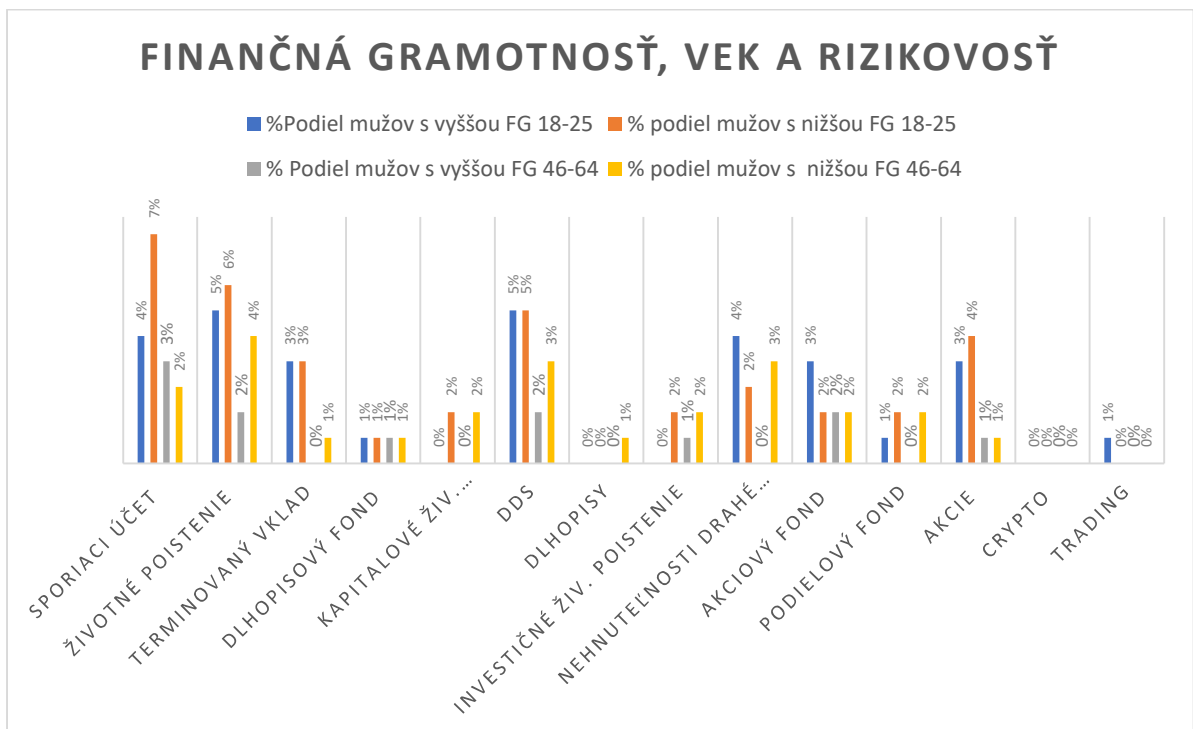

Zdroj: vlastné spracovanie

Z prezentovaného grafu vyplýva, že podobne ako u mužov, aj u žien existuje klesajúci trend s nárastom rizikovosti finančných produktov. Zároveň však možno pozorovať, že ženy s vyššou finančnou gramotnosťou prejavujú väčšiu ochotu riskovať v porovnaní s tými s nižšou gramotnosťou. Tento trend sa prejavuje najmä v oblasti stredne rizikových finančných produktov, ako sú napríklad nehnuteľnosti, drahé kovy, akciové a podielové fondy, ktoré predstavujú podiel v rozmedzí 2 až 5%. Zároveň si ženy, podobne ako muži, často vyberajú doplnkové dôchodkové sporenie, ktoré predstavuje významnú časť ich portfólia s podielom 5% u žien s nižšou finančnou gramotnosťou a 7% u žien s vyššou finančnou gramotnosťou. Z uvedeného grafu však nie je možné jednoznačne vyvodiť, či sú ženy alebo muži rizikovo averznejší, keďže tento aspekt nie je explicitne zaznamenaný.

3.6. Výber investičných produktov u mužov vek a finančná gramotnosť

Graf 10 Finančná gramotnosť, vek a rizikovosť

Zdroj: vlastné spracovanie

Veková kategorizácia jednotlivcov môže mať vplyv na ich rizikovú averziu, čo môžeme pozorovať na zobrazení dát v grafe. Záujem o investície do akcií je u respondentov vo veku 18 až 25 rokov vyšší v porovnaní s tými vo veku 46 až 64 rokov. Mladší respondenti tvoria zastúpenie 7 % v porovnaní s 2 % u starších respondentov. Tento rozdiel môže byť ovplyvnený investičným horizontom, ktorý majú mladší respondenti dlhší, a teda majú viac času na prekonanie strát na akciovom trhu. Zároveň môžeme vidieť, že finančné produkty, ako sú sporiace účty a životné poistenie, sú populárne u oboch vekových skupín. Taktiež môžeme pozorovať záujem o doplnkové dôchodkové sporenie u oboch skupín. Z tohto zobrazenia dát môžeme dedukovať, že finančná gramotnosť a vek majú vplyv na výber finančných produktov.

3.7. DISKUSIA

V druhej časti nášho dotazníkového prieskumu sme sa zaoberali finančnou gramotnosťou respondentov. Z výsledkov nášho dotazníkového prieskumu vyplýva, že ženy majú nižšiu úroveň finančnej gramotnosti ako muži, s rozdielom až o 12% menej správnych odpovedí. Táto skutočnosť bola potvrdená aj štúdiou Lusardi a Mitchella (2008), ktorá zistila, že ženy v USA majú nižšiu úroveň finančnej gramotnosti a väčšina z nich nemá finančné plány na dôchodok. Z výsledkov otázky číslo 4, ktorú správne zodpovedalo len 43,66% žien, je možné usúdiť, že ženy majú obmedzené porozumenie rozdielu v rizikovosti medzi investičnými produktmi. Túto skutočnosť potvrdzuje aj štúdia Gaur, Julee a Sukijha Sunita, ktorá ukazuje, že muži majú väčšie množstvo informácií o rôznych investičných možnostiach ako ženy. Pravdepodobne to súvisí s tým, že ženy čelia špecifickým finančným výzvam a obmedzeniam, ako sú nižšie priemerné mzdy a dôchodky, väčšia pravdepodobnosť starostlivosti o rodinu a ťažší prístup k finančným službám a nástrojom.

V tretej časti našej analýzy sme sa venovali porovnávaniam finančnej gramotnosti a averzie k riziku medzi mužmi a ženami. Z výsledkov prvej otázky sme zistili, že ľudia s vyššou finančnou gramotnosťou majú tendenciu voliť vyššie riziko ako tí s nižšou gramotnosťou, hoci nie až výrazne. V tejto otázke sme zistili, že oba pohlavia sú v rovnakej miere averzne k riziku. Ďalšie dve otázky sa zameriavali na vnímanie zisku a straty. Výsledky naznačili, že keď mal respondenti podstúpiť riziko straty odmeny na úkor získania dodatočnej odmeny, zvolili si istú odmenu. V druhej otázke však respondenti radšej volili možnosť straty celej sumy namiesto straty istej časti sumy. Tieto výsledky podporujú tzv. Efekt reflexie, ktorý Kaheman a Tverský popisujú ako zmenu preferencií respondentov od averzie k riziku k tolerancii rizika v prípade, keď sú vystavení hrozbe straty.⁵²

V ďalších otázkach sme sa zaoberali investičnými preferenciami respondentov. V prvej otázke sme sa snažili zistiť, akú investičnú stratégiu by preferovali. Z výsledkov sme zistili, že respondenti s vyššou finančnou gramotnosťou boli ochotní podstúpiť väčšie riziko pri investovaní, a to bez ohľadu na pohlavie. Tento výsledok je podobný výskumu od Li, Li a Wei (2020), ktorí zistili, že ľudia s pokročilou finančnou gramotnosťou majú

⁵² BAČOVÁ, Viera. Rozhodovanie a usudzovanie. Pohľady psychológie a ekonómie I. Bratislava, Ústav experimentálnej psychológie SAV, 2010. Dostupné na: https://psychologia.sav.sk/upload/VB_RaU_2010.pdf

tendenciu investovať do rizikových aktív a sú schopní porovnávať rôzne finančné nástroje. Potvrďuje to aj štúdia Bayarom a spol. (2020), ktorí zistili, že finančná gramotnosť a vzdelanie majú pozitívny vplyv na toleranciu k riziku.

Druhá otázka sa zaoberala tým, akú stratégiu zodpovedá preferenciám respondentov v prípade, že by prišli o časť svojho investovaného kapitálu. Z výsledkov vyplýva, že v tejto otázke boli ženy menej averzne k riziku ako muži. Okrem toho sme zistili, že ľudia s vyššou finančnou gramotnosťou boli ochotnejší podstúpiť vyššie riziko, s výnimkou mužov s vyššou finančnou gramotnosťou, ktorí volili o 4% konzervatívnejšiu stratégiu ako muži s nižšou finančnou gramotnosťou.

V ďalšej otázke sme sa zaujímali o preferencie respondentov vzhľadom na investičný scenár s rôznymi úrovňami rizika. Opäť sme zistili, že respondenti s vyššou finančnou gramotnosťou boli ochotnejší podstúpiť vyššie riziko pri investovaní.

Posledná otázka sa zaoberala tým, ako by respondent spravil v prípade, že jeho investícia by mala negatívnu hodnotu. Výsledky ukazujú, že najpreferovanejšou možnosťou pre mužov s vyššou finančnou gramotnosťou bolo držať svoju investíciu alebo dokonca nakupovať. Tento výsledok môžeme vysvetliť tým, že finančne gramotní respondenti si uvedomujú, že prepád môže byť len dočasný a že môžu využiť tento prepád na nákup za nižšiu cenu. Naše výsledky potvrdzuje aj štúdia Bucher-Koenen a Ziegelmeyer (2014), ktorí zistili, že Nemci s nízkou úrovňou finančnej gramotnosti menej pravdepodobne investovali na burze a počas finančných kríz reagovali predajom aktív, ktoré stratili na hodnote.⁵³

V poslednej časti sme zbierali dáta o využívaní finančných produktov sme zistili, že osoby s vyššou finančnou gramotnosťou častejšie využívajú rizikové finančné produkty v porovnaní s osobami s nižšou finančnou gramotnosťou. Tento rozdiel môže byť vysvetlený tým, že osoby s vyššou finančnou gramotnosťou sú schopné lepšie pochopiť riziká a výnosy týchto produktov a efektívne rozhodovať o ich využívaní. Naopak, osoby s nižšou finančnou gramotnosťou môžu prejavovať väčší strach z rizika a preto preferujú menej rizikové finančné produkty, ktoré však prinášajú nižšie výnosy.

⁵³ FONG, Joelle H., et al. Financial literacy and financial decision-making at older ages. *Pacific-Basin Finance Journal*, 2021, 65: 101481. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0927538X20306934>

Následne sme sa detailnejšie pozreli na výber finančných produktov dvoch vekových skupín a porovnali sme ich finančnú gramotnosť a averziu voči riziku, sme zistili, že mužskí respondenti vo veku 18-25 rokov boli menej averzní voči riziku v porovnaní s mužmi vo veku 35-46 rokov. Tento výsledok môže byť vysvetlený tým, že mladší respondenti majú dlhší časový horizont na preklopenie možných strát v investíciách, zatiaľ čo starší respondenti majú kratší časový horizont a vyššiu averziu voči riziku. Tento nález podporuje štúdie, ako napríklad Bakshi a Chen (1994), Campbell (2002), Cocco, Gomes a Maenhout (2005) a Gomes a Michaelides (2005), ktoré zistili, že s vyšším vekom sa znižuje rizikovosť investičného portfólia kvôli znižujúcemu sa investičnému horizontu a zvyšujúcej sa averzii voči riziku. Kumara (2009) uvádza, že starší investori majú menšiu tendenciu používať rizikové stratégie na finančných trhoch. Štúdia od Gerbera a Webera (2017) potvrdzuje, že starnutie môže viesť k zvýšenej averzii voči riziku a tým k nižšej úrovni angažovanosti investorov v investovaní do akcií.

ZÁVER

Cieľom tejto bakalárskej práce bolo preskúmať vzťah medzi finančnou gramotnosťou a averziou voči riziku v kontexte finančného rozhodovania domácnosti a zhodnotiť, ako tieto faktory ovplyvňujú investičné správanie. Konkrétne sme sa sústredili na to, či vyššia úroveň finančnej gramotnosti znamená nižšiu averziu voči riziku a či sú domácnosti s vyššou úrovňou finančnej gramotnosti sklonnejšie investovať svoje finančné prostriedky do rizikovejších finančných nástrojov. Práca bola rozdelená do troch hlavných častí. V prvom kroku sme definovali pojmy, ako sú finančné rozhodovanie domácnosti, finančné nástroje a finančná gramotnosť, a poskytli sme prehľad súčasnej literatúry o vplyve finančnej gramotnosti na averziu voči riziku. V druhej kapitole sme stanovili ciele a čiastkové ciele a predstavili sme metodiku a metódy práce, ktoré sme použili na dosiahnutie hlavného cieľa.

V tretej kapitole sme sa venovali vlastnej štúdiu, v rámci ktorej sme analyzovali dáta z nášho dotazníkového prieskumu. Dotazníkový prieskum bol zložený zo štyroch častí. V prvom kroku sme získali demografické údaje o našich respondentoch, ako sú vek, disponibilný príjem, vzdelanie, počet detí a pohlavie. V druhej časti sme sa zameriavali na otázky, ktoré merali finančnú gramotnosť respondentov. V poslednej časti sme porovnávali hlavne úroveň finančnej gramotnosti a pohlavia ale okrajovo sme porovnali aj vek respondentov s výberom rizikových alternatív. Táto časť obsahuje podrobné vyhodnotenie výsledkov dotazníkového prieskumu a porovnanie so štúdiami z minulosti.

Na základe výsledkov nášho dotazníkového prieskumu sme zistili, že existuje rozdiel v úrovni finančnej gramotnosti medzi mužmi a ženami, pričom ženy majú nižšiu úroveň finančnej gramotnosti a obmedzenejšie porozumenie rozdielu v rizikivosti medzi investičnými produktmi. Zároveň sme zistili, že ľudia s vyššou finančnou gramotnosťou majú tendenciu byť ochotnejší podstúpiť vyššie riziko pri investovaní a sú schopní porovnávať rôzne finančné nástroje. Celkovo sme zistili, že finančná gramotnosť má pozitívny vplyv na toleranciu k riziku a schopnosť správne rozhodovať pri investovaní. Okrem toho sme zistili, že mladší ľudia sú menej averzní k riziku pri investovaní ako starší ľudia. Naša štúdia nepotvrdila tvrdenie z minulých výskumov, že ženy majú tendenciu byť rizikovo averznejšie ako muži. Na základe týchto výsledkov je potrebné zdôrazniť

dôležitosť finančnej gramotnosti a investičného vzdelávania pre zlepšenie finančnej situácie a zvýšenie investičných výnosov.

Podľa nášho názoru je potrebné zvýšiť povedomie o dôležitosti finančnej gramotnosti a investičného vzdelávania, najmä medzi ženami a staršími ľuďmi. Treba sa zamerať na rozvoj finančných zručností a znalostí, ktoré pomôžu ľuďom lepšie porozumieť riziku a odmenám investovania. Je dôležité podporovať programy, ktoré zvyšujú finančnú gramotnosť u mladých ľudí a zároveň vytvárajú príležitosti pre starších ľudí, aby sa mohli dozvedieť viac o investovaní a finančných nástrojoch. Okrem toho je nevyhnutné, aby sa vzdelávanie v oblasti financií a investovania stalo súčasťou školského osnovy a aby sa finančná gramotnosť stala súčasťou kultúry a hodnôt spoločnosti. Celkovo je dôležité uvedomiť si, že finančná gramotnosť a investičné vzdelávanie sú nevyhnutné pre úspešné a bezpečné investovanie a správu financií a lepšiu budúcnosť domácnosti žijúcich na Slovensku.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- Al-Tamimi, Hussein A. Hassan, and Al Anood Bin Kalli. 2009. Financial literacy and investment decisions of UAE investors. *The Journal of Risk Finance* 10: 500-516. Dostupné na : <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/15265940911001402/full/html>
- Lotto, J. Towards Improving Households' Investment Choices in Tanzania: Does Financial Literacy Really Matter? *Int. J. Financial Stud.* 2020, 8, 29. Dostupné na : <https://doi.org/10.3390/ijfs8020029>
- Americká psychologická asociácia. Dostupné na: <https://dictionary.apa.org/decision-making>
- Aren S. and Zengin A.N., 2016. Influence of financial literacy and risk perception on choice of investment. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 235, pp. 656-663. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042816315816>
- Aslihan Gizem Korkmaz, Zhichao Yin, Pengpeng Yue, Haigang Zhou, Does financial literacy alleviate risk attitude and risk behavior inconsistency?, *International Review of Economics & Finance*, Volume 74, 2021, Pages 293-310, ISSN 1059-0560, Dostupné na : <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1059056021000423>
- Bayar, Y., Sezgin, H. F., Öztürk, O.F. and Sasmaz, M.U., 2020. Financial Literacy and Financial Risk Tolerance of Individual Investors: Multinomial Logistic Regression Approach. *SAGE Open Journals*, 10(3) pp.1-11. Dostupné na: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2158244020945717>
- Beckmann, Elisabeth (2013) "Financial Literacy and Household Savings in Romania," *Numeracy*: Vol. 6: Iss. 2, Article 9. Dostupné na: <http://scholarcommons.usf.edu/numeracy/vol6/iss2/art9>
- Ben Jacobsen, John B. Lee, Wessel Marquering, Cherry Y. Zhang, Gender differences in optimism and asset allocation, *Journal of Economic Behavior & Organization*, Volume 107, Part B, 2014, Pages 630-651, ISSN 0167-2681, Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167268114000778>
- BUCHER-KOENEN, Tabea; ZIEGELMEYER, Michael. Once burned, twice shy? Financial literacy and wealth losses during the financial crisis. *Review of Finance*, 2014, 18.6: 2215-2246. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0927538X20306934>
- Cavezzali, Elisa and Gardenal, Gloria and Rigoni, Ugo, Risk Taking, Diversification Behavior and Financial Literacy of Individual Investors (2012). *Università Ca' Foscari Department of Management Venezia Working Paper No. 17/2012*, Dostupná na: <https://ssrn.com/abstract=2162783>

- CERES AIG. Determining Risk And The Risk Pyramid. Dostupné na : <https://www.ceressaig.com/wp-content/uploads/2018/07/Determining-Risk-And-Your-Risk-Pyramid.pdf>
- Cupples, Sam and Rasure, Erika and Grable, John, Educational Achievement as a Mediator between Gender and Financial Risk Tolerance: An Exploratory Study (2013). *Ewha Journal of Social Sciences*, Vol. 29, No. 1, 2013, dostupné na: <https://ssrn.com/abstract=2583303>
- Ellis, Karen, Alberto Lemma, and Juan-Pablo Rud. 2010. *Investigating the Impact of Access to Financial Services on Household Investment*. London: Overseas Development Institute. Dostupné na: <https://cdn.odi.org/media/documents/6099.pdf>
- FABO, Brian - GERTLER, PAVEL. Ekonomické životné minimum – nová metrika životných nákladov domácností | Analytický komentár č. 127 11. apríla 2023 Dostupné na :<https://nbs.sk/dokument/f4b41432-6514-4e84-886c-601517f98e7e/stiahnut?force=false>
- BAČOVÁ, Viera. *Rozhodovanie a usudzovanie. Pohľady psychológie a ekonómie I*. Bratislava, Ústav experimentálnej psychológie SAV, 2010. Dostupné na: https://psychologia.sav.sk/upload/VB_RaU_2010.pdf
- FONG, Joelle H., et al. Financial literacy and financial decision-making at older ages. *Pacific-Basin Finance Journal*, 2021, 65: 101481. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0927538X20306934>
- FRAJTOVÁ-MICHALÍKOVÁ, Katarína a Juraj CÚG. *Finančné trhy*. Bratislava: Dolis, 2015, s.34-35 p. [x]. ISBN 9788081810084 10.HORNIÁKOVÁ, Ľubica. *Finančný trh*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského právnická fakulta, 2009. 156 s. ISBN 97880-7160-278-1.
- Gadjah Mada *International Journal of Business*, 19(3), 267–288. Dostupné na : <https://search.informit.org/doi/10.3316/informit.317740816901547>
- GERBER, D., & WEBER, R. (2007). Demography and investment behavior of pension funds: Evidence for Switzerland. *Journal of Pension Economics & Finance*, 6(3), 313-337. dostupné na :[10.1017/S1474747207003058](https://doi.org/10.1017/S1474747207003058)
- Gilliam, John and Goetz, Joseph W. and Hampton, Vickie, Spousal Differences in Financial Risk Tolerance (2008). *Journal of Financial Counseling and Planning*, Vol. 19, No. 1, 2008, Dostupné na: <https://ssrn.com/abstract=2228230>
- Hanna, S. & Chen, P. (1997). Subjective and objective risk tolerance: Implications for optimal portfolios. *Financial Counseling and Planning*, 8(2), 17-26. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/228367545_Subjective_And_Objective_Risk_Tolerance_Implications_For_Optimal_Portfolios

HERCEGOVÁ, Katarína. K OTÁZKE DÔCHODKOVÉHO SPORENIA V PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY [elektronický zdroj]. Dostupné na: http://www.slpk.sk/eldo/2007/020_07/sekcia_e/Hercegova.pdf

Hermansson, C. and Jonsson, S., 2021. The impact of financial literacy and financial interest on risk tolerance. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*. 29. ISSN 2214-6350 Dostupné na : <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214635020303798>.

Huzdik, K., Béres, D. and Németh, E., 2014. An Empirical Study of Financial Literacy versus Risk Tolerance Among Higher Education Students. *Public Finance Quarterly*, State Audit Office of Hungary, 59(4), pp. 444-456. Dostupné na: http://real.mtak.hu/39201/1/a_huzdik_beres_nemeth_2014_4.pdf

J. Lawrenson & Z. Dickason-Koekemoer | David McMillan (Reviewing editor) (2020) A model for female South African investors' financial risk tolerance, *Cogent Economics & Finance*, 8:1, DOI: 10.1080/23322039.2020.1794493

JoopHartog,AdaFerrer-i-Carbonell,NicoleJonker.Kyklos Volume 55, Issue 1 p. 3-26, Dostupné na : https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-6435.00175?casa_token=Iq44yGptiIwAAAAA:KsDYZTzIaLyLtTZ-3X1TZWIODT3oMTomrtfsm8MbXXRUbvJrfIME-irl3oIHuOFkDvAGl4dXDPUr4NE1U

KANTNEROVÁ, L., et al. Finanční gramotnost v České, Polské a Slovenské republice. 2013. Dostupné na: <https://spu.fem.uniag.sk/Marian.Toth/publikacie/20139.pdf>

Korniotis, George M., and Alok Kumar. "DO OLDER INVESTORS MAKE BETTER INVESTMENT DECISIONS?" *The Review of Economics and Statistics* 93, no. 1 (2011): 244–65. dostupné na : <http://www.jstor.org/stable/23015932>. s

KOVALČÍKOVÁ, ZDENKA; SMOROŇ, LADISLAV; STREŇK, RADOVAN. Základy finančnej gramotnosti. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2011. Dostupné na : a.edupage.org/cloud/z_klady_finan_nej_gramotnosti.pdf?z%3AsgYcCl7LROKXB19Vafly0FXwQxcWaN9UBIYUSK43BkNEiPYv%2BJoQI%2F7otk4T8K%2Fs

Li, J., Li, Q. and Wei, X., 2020. Financial literacy, household portfolio choice and investment return. *Pacific-Basin Finance Journal*, 62, ISSN 0927-538X, Dostupné na : <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0927538X20301128>

LISÝ, Ján. *Ekonomía v novej ekonomike*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura edition, 2007. *Ekonomía*. ISBN 9788080781644.

Loke, Y. J. (2017). The influence of socio-demographic and financial knowledge factors on financial management practices of Malaysians. *International Journal of Business and Society*, 18(1), 33-50. dostupné na: <https://koreascience.kr/article/JAKO202029062616895.view>

LUSARDI, A., & TUFANO, P. (2015). Debt literacy, financial experiences, and overindebtedness. *Journal of Pension Economics & Finance*, 14(4), 332-368. Dostupné na [://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-pension-economics-and-finance/article/abs/debt-literacy-financial-experiences-and-overindebtedness/6140546AF9CA1BAC33FAE47F35C5C178](http://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-pension-economics-and-finance/article/abs/debt-literacy-financial-experiences-and-overindebtedness/6140546AF9CA1BAC33FAE47F35C5C178)

LUSARDI, A., & TUFANO, P. (2015). Debt literacy, financial experiences, and overindebtedness. *Journal of Pension Economics & Finance*, 14(4), 332-368. Dostupné na: [10.1017/S1474747215000232](https://doi.org/10.1017/S1474747215000232)

Mahdzan, N. S., Mohd-Any, A. A., & Chan, M.-K. (2017). The influence of financial literacy, risk aversion and expectations on retirement planning and portfolio allocation in Malaysia.

Melanie Powell, David Ansic, Gender differences in risk behaviour in financial decision-making: An experimental analysis, *Journal of Economic Psychology*, Volume 18, Issue 6, 1997, Pages 605-628, ISSN 0167-4870, Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167487097000263>)

Nguyen, Thi Anh Nhu, and Zoltan Rozsa. 2019. Financial Literacy and Financial Advice Seeking for Retirement Investment Choice. *Journal of Competitiveness* 11: 70–83. Dostupné na: <https://www.cjournal.cz/index.php?hid=clanek&bid=archiv&cid=316&cp=>

Občianský zákoník. Dostupné na: <https://www.lewik.org/term/25783/domacnost-definicia-obciansky-zakonik-115>

Peggy D. Dwyer, James H. Gilkeson, John A. List, Gender differences in revealed risk taking: evidence from mutual fund investors, *Economics Letters*, Volume 76, Issue 2, 2002, Pages 151-158, ISSN 0165-1765, Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0165176502000459>

REITEROVÁ, Monika. Poistenie [elektronický zdroj]. Bratislava 2021. 12s. Dostupné na: https://raabeakademia.sk/wp-content/uploads/2022/08/FG_ucebne_texty_poistenie-2.pdf BIKÁR, Miloš, Miroslav KMEŤKO. Finančné investície. Bratislava: Ekonóm, 2015. s.268 ISBN 978-80-225-4031-5.

Research Journal of Finance and Accounting www.iiste.org ISSN 2222-1697 (Paper) ISSN 2222-2847 (Online) Vol 2, No 12, 2011, Dostupné na: https://www.academia.edu/1291657/Difference_in_Gender_Attitude_in_Investment_Decision_Making_in_India

Research Journal of Finance and Accounting www.iiste.org ISSN 2222-1697 (Paper) ISSN 2222-2847 (Online) Vol 2, No 12, 2011, Dostupné na: https://www.academia.edu/1291657/Difference_in_Gender_Attitude_in_Investment_Decision_Making_in_India

Shaw, K. L. (1996). An empirical analysis of risk aversion and income growth. *Journal of Labor Economics*, 14, 626–653. dostupné na: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/209825>

SIVÁK, Rudolf. *Financie. Druhé prepracované vydanie*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 436 strán. ISBN 9788075985330 schémy, tabuľky

Terrence Hallahan, Robert Faff, Michael McKenzie, An exploratory investigation of the relation between risk tolerance scores and demographic characteristics, *Journal of Multinational Financial Management*, UNESCO inštitúcia pre štatistiku. Gramotnosť. Dostupné na: <https://uis.unesco.org/node/3079547> 52.

Schagen, Sandie. 2007. *The Evaluation of NatWest Face 2 Face with Finance*. London: NFER.

VODOVÁ-KLEPKOVÁ, Pavla. *FINANCE DOMÁCNOSTI* [elektronický zdroj]. Karvína, [2014], online. 39 s. Dostupné na: http://virtuniv.slu.cz/pdf/virtuniv/2014-finance_domacnosti-vodova.pdf

Volume 13, Issues 4–5, 2003, Pages 483-502, ISSN 1042-444X, Dostupné na : <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1042444X03000227>

WOOD-Andrew, DOWNER-Kate, LEES-Becky, TOBERMAN-Annalise. *Household financial decision making: Qualitative research with couples*. London, [2012], online. 54s.. ISBN 9781908523792 Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/193442/rrep805.pdf

XU-Yilan, YAO-RUI. *Financial Decision-Making Responsibility and Household Wealth Accumulation Among Older Adults: A Comparative Advantage Perspective* [elektronický zdroj]. New York, [2022], online. 21s., Dostupné na: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1346403.pdf>

Príloha č.1 Dotazník

Pohlavie

- Muž
- Žena

Váš vek

- 18-25
- 26-35
- 36-45
- 46-64

Rodinný stav

- Slobodný/á
- Vydatá/Ženatý
- Rozvedený/á
- Vdovec/Vdova

Počet detí do 25 rokov

- Odpoveď slovom/číslom

Čistý mesačný príjem jednotlivca

- 0-500
- 500-1000
- 1000-1500
- 1500-2000
- 2000-2500
- 2500-3000
- 3000 a viac.
- Nechcem uviesť

Čistý mesačný príjem domácnosť

- 500-1000
- 1000-1500
- 1500-2000

- 2000-2500
- 2500-3000
- 3000-4000
- 4000+
- Nechcem uviesť

Trvalý pobyt VÚC

- Bratislavský
- Trnavský
- Trenčianský
- Nitrianský
- Žilinský
- Banskobystrický
- Prešovský
- Košický

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie

- Vysokoškolské vzdelanie I. stupeň - bakalárske
- Vysokoškolské vzdelanie II. stupeň
- Vysokoškolské vzdelanie III. stupeň - doktorandské
- Stredoškolské s maturitou
- Stredoškolské bez maturity
- Nadstavbové/vyššie odborné vzdelanie
- Základné vzdelanie

Odvetvie zamestnania (ekonómia, medicína, výroba a pod.)

- Odpoveď slovom

2 ČASŤ FINANČNÁ GRAMOTNOSŤ

Vzťah k riziku

Ste v televíznej hernej relácii a môžete si vybrať jednu z nasledujúcich možností. Ktorú by ste si vybrali?

- 1000 eur v hotovosti
- 50% šancu vyhrať 5 000eur

- 25% šancu vyhrať 10 000eur
- 5% šancu vyhrať 100 000Eur

Kamarát vás vyzve na hru o 1 000 Eur. V ktorej budete vyzvaní, aby ste si vybrali medzi:

- Určite dostanete 500 eur.
- 50% šanca, že dostanete 1000Eur a 50% šanca že dostanete nič

Hráte hru s kamarátom a na konte máte 1000Eur. Teraz sa hra zmenila a vy máte na výber z dvoch možností

- Určite stratíte 500 Eur
- 50% šanca, že stratíte 1000Eur a 50% šanca, že nestratíte nič

Zdedili ste 1000Eur od babky, a rozhodli ste sa ich investovať, ktorú z variant situácii danej investície by ste si vybrali

- Zisk 150Eur/možná strata 0Eur
- Zisk 800Eur/možná strata 400Eur
- Zisk 2500Eur/možná strata 1000Eur

Akú vysokú stratu investície by ste boli schopný/á uniesť na konci jej trvania

- žiadnu
- najviac 15%
- 15 a viac

Aký investičný scenár by ste preferovali?

- očakávam zaručený výnos v nešpecifikovanej výške bez rizika straty
- očakávam nižší výnos na konci trvania investície s nízkym rizikom a nižšou mierou pravdepodobnosti straty
- očakávam vyšší výnos na konci trvania investície, akceptujem aj vyššiu mieru pravdepodobnosti straty
- vysoký výnos na konci, trvania investície akceptujem vysokú mieru rizika a pravdepodobnosť straty

Čo by ste urobili, ak by hodnota vašej investície klesla medziročne o 20%?

- Okamžite zruším investíciu
- Zmením investičnú stratégiu na konzervatívnejšiu

- počkám ako sa bude situácia vyvíjať a pri ďalšom poklese investíciu zruším
- Nebudem reagovať prípadne využijem situáciu na nákup za nízke ceny

3 ČASŤ FINANČNÁ GRAMOTNOSŤ

Myslím si, že som finančne gramotný a dokážem si sám správne spravovať svoje financie

- 1 Úplne súhlasím
- 2
- 3
- 4
- 5 Úplne nesúhlasím

Ktorá z nasledujúcich typov hypoték vám, podľa vášho názoru, umožní už od začiatku stanoviť výšku aj počet splátok potrebných na splatenie úveru ?

- Hypotéka s premenlivou úrokovou sadzbou
- Hypotéka s fixnou úrokovou sadzbou
- Neviem

Predstavte si že necháte 1000 Eur na bežnom účte pri úrokovej sadzbe 1% a žiadných poplatkoch. Predstavte si tiež, že ceny vzrástli o 2%. Myslíte si že, ak si svoje peniaze vyberiete o rok, budete si môcť kúpiť rovnaké množstvo tovarov, ako keby ste utratili 1000Eur dnes ?

- Áno
- Nie, budem môcť kúpiť menej
- Nie, budem môcť kúpiť viac
- Neviem

Ktorá z uvedených stratégií prináša, podľa vášho názoru, so sebou vyššie riziko straty peňazí?

- Investovať všetky úspory do cenných papierov vydaných jednou spoločnosťou
- Investovať všetky úspory do cenných papierov vydaných širokou škálou nezávislých spoločností
- Neviem

Firma môže získať financovanie buď vydaním akcií alebo dlhopisov. Ktorý finančný nástroj z pohľadu investora, podľa vášho názoru, nesie so sebou väčšie riziko straty peňazí?

- Akcie
- Dlhopisy
- je to rovnako riskantné
- Neviem

Akcie sú všeobecne rizikovejšie ako dlhopisy z pohľadu investora. Je tento výrok pravdivý?

- Áno
- Nie
- Neviem

Znižuje, zvyšuje alebo ostáva riziko rovnaké ak investor svoje investované peniaze rozdelí medzi rôzne finančné nástroje?

- Znižuje
- Zvyšuje
- Ostáva rovnaké
- Neviem

ČASŤ VÝBER FINANČNÝCH PRODUKTOV

Pri prípadnej strate príjmu z dôvodu choroby, invalidity alebo výpovede mám zabezpečené krytie z?

- Sporiaci účet
- Terminovaný vklad
- Podielový fond
- Akciový fond
- Dlhopisový fond
- Životné poistenie
- Akcie
- Dlhopisy
- Nehnuteľnosti, drahé kovy a pod.

- Iné...

Ktoré investičné produkty využívate na zhodnotenie svojho majetku?

- Sporiaci účet
- Terminovaný vklad
- Podielový fond
- Akciový fond
- Dlhopisový fond
- Životné poistenie
- Akcie
- Dlhopisy
- Nehnuteľnosti, drahé kovy a pod.
- Iné...

Na dôchodok si šetrím pomocou :

- Sporiaci účet
- Terminovaný vklad
- Podielový fond
- Akciový fond
- Dlhopisový fond
- Investičné životné poistenie
- Kapitálové životné poistenie
- Akcie
- Dlhopisy
- Nehnuteľnosti, drahé kovy a pod.
- Doplnkové dôchodkové sporenie
- Iné...